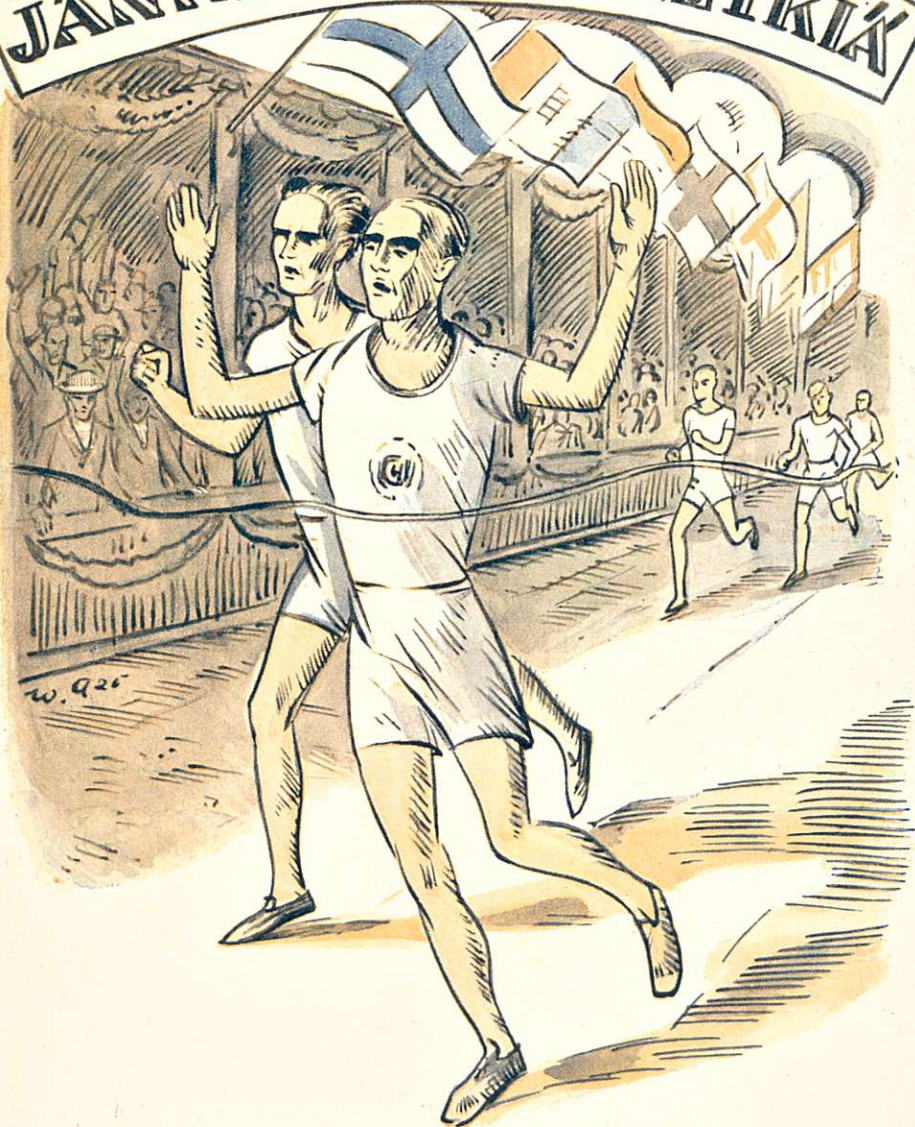

KONRAD LENTIMÄKI

JÄNNITTÄVIÄ METKIÄ

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KANSANVALTA

JÄNNITTÄVIÄ HETKIÄ

KONRAD LEHTIMÄKI

JÄNNITTÄVIÄ
HETKIÄ

KORUTTOMIA
URHEILUKUVAUKSIA

HELSINKI

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KANSANVALTA

Kirjapaino O.Y.
Turku, 1925.

*SUOMEN
TYÖLÄISURHEILJOILLE
OMISTETTU*

PÄÄMÄÄRÄSSÄ

Se jännitti hänen lihaksensa kuohuvalla voimalla, niin että hänen täytyi hillitä askeleitaan astellesaan toisten joukossa poikki kentän . . . Nyt löi siis se hetki, jota varten hän oli valmistautunut vuosikausia . . .

Toivo unohti ihmisjoukon, ja hänen mieleensä lennähtivät ne ponnistukset, kieltämykset ja uhraukset, jotka hän oli kestänyt tämän hetken vuoksi.

Hän oli lapsesta asti ihailnut ruumiillista kuntoa, ja hänen suurin päämääränsä oli päästä olympiavoittajaksi sellaisissa kisoissa, joissa todella maailman parhaat kilpailivat. Mutta onnettoman veljesodan jälkeen täytyi hänen luopua tuosta toivosta. Ensinnäkin oli hän vankileirissä „halkotortun“ *) syönnistä saanut vaikean vatsataudin, joka ei tuntunut parantuvan — ja sitäpaitsi hän ei voisi koskaan mennä kisoihin, joista hänen työläistoverinsä olivat poissa.

Kun sitten tuli tieto työväen olympialaisista, alkoi hän uudella innolla järkiperäisesti harjoitella 800 metrin matkaa, johon hänellä oli parhaat edellytykset — ja harjoittelun ansiosta hän alkoi päivä päivältä parantua. Hän olisi päässyt Pragiin, mutta vähää ennen hänen sairautensa uusiintui . . .

Työväen ensimmäiset olympialaiset tuottivat pet-

*) Selluloosaa sisältävä leipä.

tymyksen Toivolle, niinkuin monelle muullekin, mutta hän uskoi, että ne vastaisuudessa kehittyvät täysiarvoisiksi myöskin urheilullisessa suhteessa. Sitäpaitsi hän oli varma, että Työväen Urheiluliitto tulee oman etunsa vuoksi ottamaan osaa myöskin yleisiin olympialaisiin, koska kielteinen kanta synnyttää hajaannusta ja katkeruutta ja ehkäisee liiton kehitystä. Ensinnäkin ovat olympialaiset miltei jokaisen urheilijanuorukaisen päämääränä, joten he yhtyvät porvarillisen liiton seuroihin ja vieraantuvat kokonaan työläisistä — tai heidät „ostetaan“ sitä mukaa kuin kehittyvät huippumiehiksi. Sillä tosiasia on, että yleistenkin olympialaisten tärkeimmät osanottajat, s.o. *voittajat*, ovat kuitenkin enimmäkseen työläisiä — olosuhteiden pakosta. Jos tätä jatkuu, joutuu Työväen Urheiluliitto siis kasvattamaan olympialaisvoittajia, joita se ei koskaan saa omiin kisoihinsa. Kun Toivo toiselta puolen ajatteli, mitä merkitsisi työväen urheiluliikkeelle, jos nuo työläisvoittajat edustaisivat omaa liittoaan, niin silloin hän huomasi, miten vähän ne olivat asiaa ajatelleet, jotka kuvittelivat osanoton hämmentävän työväen luokka- ja yhteistunnetta. Lisäksi uhkaa olympialaisista, jos ne saavat kehittyä nykyiseen suuntaansa, tulla kansallisvihan ja siis varustelluuden ja sodan lietsojia. Työväenluokan etu vaatii niin ollen, että senkin urheilujärjestöt ottavat osaa kansainvälisiin kisoihin ja vaikutusvallal-

laan ohjaavat ne oikeaan päämäärään: terveen urheilun ja kansojen veljestyksen edistäjiksi.

Sentähden oli Toivo jatkanut harjoituksiaan, ja kun hän ennen Parisin kisoja oli kehittynyt huippukuntoon, koetettiin myöskin häntä saada sinne. Ja vaikka hän itse oli jyrkästi kieltäytynyt, niin hän ei enää voinut tuomita niitä, jotka olivat myöntyneet, sillä hän oli itse kokenut, miten paljon työläisurheilijan täytyi sellaisessa tapauksessa uhrata . . . Hän oli lapsuudesta asti saanut taistella puutetta ja kurjuutta vastaan, jäätyään isän kuoltua jo kuusitoista-vuotiaana sairaan äitinsä ja pikkusiskonsa elättäjäksi. Kun hän ajatteli, että olisi voinut tulla olympiavoittajaksi ja samalla saanut varman tulevaisuuden itselleen ja rakkailleen, ajatteli heidän raskasta elämäänsä entisyydessä ja tulevaisuudessa, niin hän tunsikin tekevänsä väärin heitä kohtaan.

Tuo ajatus kalvoi hänen sydäntään kuin nälkäinen mato. Hän ei uskaltanut puhua siitä edes äidilleen. Mutta hän ei voinut menetellä toisin. Hän ei voinut kuvitellakaan, että lähtisi Pariisiin — luopuen tovereistaan. Se tuntui ikäänkuin rikokselta niitä kohtaan, joiden kanssa oli kitunut vankileirissä, heitä kohtaan, jotka olivat toinen toisensa jälkeen nääntyneet nälkään . . .

Mutta hän ei myöskään selostanut saamiaan tarjouksia seuratovereilleen, niinkuin eräät toiset. Ja kun seuran kielikello — joka ennestään vihasi Toivoa

ja kaikkia „ennätys hulluja“, siksi, ettei itse kyennyt mihinkään — sai tietää, että eräs tunnettu „urheiluherra“ oli käynyt Toivon luona, julisti hän Toivon petturiksi. Toivo ei aavistanut mitään, mutta kun hän eräänä iltana tuli kentälle, huomasi hän epäileviä katseita, viittauksia ja kysyi syytä. Silloin huhun levittäjä letkautti pilkallisesti hymähtäen:

— Minä vain ihmettelen, miksi muutamat tulevat vielä työläisten joukkoon, vaikka lähtevät Pariisiin . . .

Kun Toivo tyrmistyneenä jäi vaiti, lisäsi toinen myrkyllisesti:

— Vai olisiko hinnasta tullut kinaa, sillä ei kai työläisen kieltäytymistään tarvitse salata . . .

Nyt vasta Toivo ymmärsi, ja hän tunsu villiä halua iskeä solvaaja kuoliaaksi. Vain äärimmäisellä tahdonvoimalla hän hillitsi itsensä ja kääntyi äänettömänä pois.

Kun Toivo ajatteli, että kaikki olivat ilman muuta uskoneet tuon valheen, tunsu hän ensimmäisen kerran katkeruutta ja ylenkatsetta toveriensa kohtaan. Mutta kun hän muisti toveriensa halveksivat katseet, tuntui hänestä, ettei voisi elää, jos olisi ollut syyllinen siihen, mistä häntä epäiltiin . . .

Myöhemmin olivat kaikki huomanneet menettelleensä väärin, ja hän tunsu, ettei mikään olisi voinut korvata sitä todellista toveruutta, jota

hän sai osakseen... Ja kaiken lisäksi olivat nyt nämä työväen olympialaiset muodostuneet *todellisiksi* kansojen keskinäisiksi kisoiksi...

Toivo havahtui muistoistaan kuullessaan palkintotuomarin kehoituksen asettua paikoilleen.

— Valmiit!

Hänen ruumiinsa jännittyi koneellisesti. Hän kuuli ihmisjoukon puheensorinan hiljenevän hiljenemistään — kunnes lopulta ei kuulunut muuta kuin kilpailijoiden jännittynyt hengitys...

Sitten pamahti lähtömerkki. Toivo ponnahti eteenpäin kuin laukeavan vieterin lennättämänä — ja hetken kuluttua huomasi olevansa ensimmäisten joukossa. Hänen onnistui päästä vaarallimmman kilpailijansa, pitkän sveitsiläisen kannoille, kuten oli aikonutkin. Se tuntui kuin hyvältä enteeltä, ja huomattessaan, että pysyi mukana helpommin kuin eilen viimeisessä koeerässä, muuttui hän äkkiä täysin tyyneksi.

Sveitsiläinen siirtyi etumaiseksi, ja Toivo seurasi häntä varjona. Leveähartiainen saksalainen hyökkäsi heidän ohitseen, jättätkin muutaman metrin, mutta sveitsiläinen ei seurannut, ennenkuin eräs toinen koetti takaapäin tunkeutua väliin. Kaikki näyttivät pelkäävän sveitsiläisen murhaavaa loppukiriä, jolla hän koe-erissä oli voittanut kaikki. Toivo tunsu ikäänkuin hämäävä vahingoniloa katsellessaan toisten taktiikkatempuja, sillä kukaan ei tiennyt hänen „salaisuuttaan“.

Hän oli selvillä siitä, että olisi avuton vanhojen taktiikkamestarien joukossa, jollei hänellä olisi jotakin erikoista keinoa, johon taktiikkatempuut eivät pystyisi. Hän oli harjoitellut kaksi vuotta kestääkseen neljänsadan metrin loppukirin — ja nyt hän saisi pian koettaa sen kelpoisuutta . . .

Hän kuuli kuin unessa tuhatäänisen huudon vyöryvän heidän vierellään, vuoroin yltyen ja hiljeten — sen mukaan, millä kohdalla kilpailijain kansalaiset olivat. Toivo odotti vain hetkeänsä . . .

Hän oli niin jännittynyt, että syöksähti heti „hetkensä“ tultua äärimmäiseen vauhtiinsa, jättäen kaikki taakseen, ja sentähden ei kukaan näyttänyt ottavan sitä vakavalta kannalta. Mutta kun välimatka yhä piteni, heräsi kilpailijoiden ja yleisön huomio. Saksalainen otti hirveän kirin, ja sveitsiläinen teki samoin . . . Ja kun karkulainen jatkoi miltei samaa vauhtia, silloin joutui koko stadion hurjan kiihtymyksen valtaan.

Toivo huomasi kiristäneensä liiaksi alussa, ja nähdessään sveitsiläisen lähenevän pelkäsi hän jo peliä menetetyksi . . . Mutta kun hän kuuli joukkohuudon yhä paisuvan, vyöryvän ukkosena kaikilta puolilta, vilkaisi hän taakseen, ja havaitsaan sveitsiläisen miltei yhtä kaukana kuin äsken, ymmärsi hän huudon tarkoittavan itseään . . . Se tuntui antavan hänelle uutta voimaa, ja hän sai vauhtinsa hiukan kiihtymään — mutta raukaiseva hervottomuus palasi pian, askeleet alkoivat

lyhetä. Hän vilkaisi taas vaistomaisesti taakseen ja näki sveitsiläisen uhkaavasti lähenevän, mutta maali läheni myöskin . . .

Toivo tunsi voimainsa loppuvan, mutta hän juoksi yhä . . . Koko stadion näytti omituisesti hämärtyvän, ja sitten se alkoi pyöriä, aivankuin suunnattoman suuri karuselli . . . Mutta hän juoksi, juoksi . . . Lopulta, kun sveitsiläinen oli saavuttamaisillaan, tunsi hän yht'äkkiä katkaisevansa maalinauhan . . . Hän oli voittanut . . .

Kun Toivolle ilmoitettiin, että oli juossut samassa ajassa kuin Parisin kisojen voittaja, valtasi hänet ennen tuntematon ilo ja mielihyvä siitä, että oli saavuttanut päämääränsä ja osaltaan kohottanut oman luokkansa olympialaisten arvoa ja mielenkiintoa.

Kilpailutoverit riensivät häntä onnittelemaan, ja vaikk'ei hän ymmärtänyt heidän puhettaan, tunsi hän heidän kädenpudistuksistaan ja loistavista silmistään lämpimän, rehellisen toveruuden. Hän huomasi nyt vasta, että täällä vallitsi jokin uusi, kauniimpi henki — kuin siellä, missä kansallisuuskiihko saattaa tappiolle joutuneet kilpailijat itkien kieriskelemään maassa ja missä yleisö hyökkää kilpailijoiden kimppuun . . .

Ja Toivo tunsi, etteivät mitkään aineelliset edut voisi korvata hänelle tämän hetken onnea.

VIIMEINEN OTTELU

Pikkukaupungin palokunnantalo oli täynnä väkeä. Vaikka kello lähenteli kahtatoista, ei kenenkään kasvoissa näkynyt väsymystä tai kyllästymistä. Päinvastoin loistivat katseet kiihkeästä innostuksesta, ja tasainen, sekava puheensorina muistutti jättiläismehiläisten pesästä kuuluvaa surinaa. Sillä nyt oli jäljellä painikilpailujen viimeinen ottelu, se ottelu, jota oli odotettu koko ilta.

Kilpailujen alkaessa olivat kaikki olleet varmoja oman kaupungin painimestarin, Salmelan Raffun voitosta. Hän oli oppinut tuon omituisen „ranskalaisen“ Ruotsissa ollessaan ja sieltä palattuaan opettanut sitä muillekin voimisteluseuran jäsenille. Mutta vaikka nyt oli kehittynyt koko joukko eteviäkin painijoita, niin kukaan ei vielä ollut voittanut itse mestaria.

Ja nyt uhkasi eräs äskettäin kaupunkiin saapunut helsinkiläinen nuorukainen, Matti Korpimaa, hänen valta-asemaansa. Eräs seuratoveri tiesi miehen saaneen monta palkintoa Helsingissä. Ja koska Raffu huomasi, että hänen voittoansa epäiltiin, oli hän erikoisesti kutsuttanut vie-

raan kilpailuihin — näyttäkseen, miten poikasia heitetään.

Raffu ei ollut uskoa silmiään, kun vieras kilpailujen alkaessa oli ensi-ottelussa seljättänyt heidän toiseksi parhaan painijansa parissa sekunnissa. Ja kun hämmästyneet palkintotuomarit eivät huomanneet soittaa, oli hän hymyillen kehoittanut voitettua nousemaan. Tämä oli hirmustuneena hyökännyt vieraan kimppuun, aivankuin aikoen syödä hänet, mutta silloin mies takertui häneen ja lennätti viisi, kuusi kertaa peräkkäin sellaista vauhtia, että salin katto, seinät ja harmaa painimatto vilisivät yhtenä kirjavana pyörteenä hävinneen silmissä. Ja hetken kuluttua tunsikin hän kätensä sidotuiksi kuin pakkopaitaan ja hartiansa painuvan mattoon.

Katsojat olivat ihastuneita, sillä sellaisella tavalla eivät he olleet nähneet edes mestarinsa painivan. Mutta mestari itse ei ollut ollenkaan ihastunut — päinvastoin näki Matti hänen levottomana kuiskuttelevan seuratoveriensa kanssa. Ja pian Matti huomasi, että mestari olikin keksinyt keinon, jolla „tunkeilija“ uuvutettaisiin yhteisvoimin . . .

Senjälkeen kaikki Raffun seuratoverit koettivat Mattin kanssa painiessaan vain puolustautua, kuin henkensä edestä, pakoille ja ankkuroiden. Ja pahinta oli, etteivät palkintotuomarit koskaan huomanneet, milloin oman seuran miehet rikkoivat sääntöjä. Tappion uhatessa nämä

aina matelivat matolta, sillä heitä ei koskaan määrätty keskelle samaan asentoon — tapioita ei myöskään nähty, paitsi silloin, kun asianomainen ei enää saanut hartioitaan matosta. Mutta mestari sensijaan voitti heidät kaikki ensimmäisellä minuutilla.

Matti oli pari kertaa huomauttanut tästä palkintotuomareille, mutta kun se ei auttanut, oli hän päättänyt voittaa sittenkin, näyttää, miten urheilijan tulee menetellä.

Hän voittikin jokaisen, mutta kun siihen aikaan ei ollut mitään painorajoja,*) ja kun kaikki olivat raskeampia kuin Matti, oli hän joutunut monen kanssa painimaan koko ajan, ennenkuin onnistui saamaan „lopullisen voiton“. Ja kun hän ei ollut harjoitellut puoleen vuoteen, väsyi hän joka ottelun jälkeen yhä enemmän. Hän olisi lopettanut jo monesti, mutta kun hän näki vastustajainsa ivalisen, tarkastelevan hymyn, kuohahti hänen siunsa, eikä hän voinut lopettaa — ja lisäksi sattui pieni seikka, joka sekoitti mestarin suunnitelmat. Kilpailuihin oli näet saapunut toinenkin vieras — naapurikaupungin painimestari, joka edellisissä kilpailuissa oli hävinnyt Raffulle. Ja nyt tämä teki ilkeyksissään sellaisen kepposen, ettei antanut panna hartioitaan mattoon. Mestarilla oli siis yksi voitto vähemmän kuin hänen päävihollisellaan, joka kaikesta huolimatta oli voit-

*) Tämä kuvaus on painiurheilumme alkua ajoilta.

tanut kaikki yhdeksän vastustajaansa. Onneksi oli tuo „nulkki“ viimeksi otellut heidän parhaan, toistasataa kiloa painavan „ankkuripainijansa“ kanssa ja näyttänyt niin nääntyneeltä, että mestari oli varma voitostaan.

Matti Korpimaa istui pukuhuoneessa hikeä pyyhkien, ja hänen nääntynyt ruumiinsa vapisi herpaisevasta väsymyksestä. Hän oli paininut jo monta vuotta, ollut monessa kovassa kilpailussa, mutta tuon julkean puolueellisuuden vuoksi oli hän tänään kokenut elämänsä raskaimman kilpailupäivän.

Hän myönsi itselleen, että tällainen itserääkkäys oli hulluutta, ja katui, ettei lopettanut jo heti alussa. Sillä nyt sanottaisiin, että hän pelkäsi tätä mestaria... Ja ajatuskin uudesta ottelusta tuntui mahdottomalta. Hän aikoi juuri ilmoittaa siitä, kun palkintotuomari tuli sisään ja sanoi toimekkaasti:

— Oletteko te jo tarpeeksi levännyt? Yleisö käy jo levottomaksi...

— Tietääkseni en ole levännyt koko iltana, joten minun on kai turha ruveta levänneen kanssa painimaan...

— Levänneen...? Mitä se tarkoittaa? — kysyi Raffu hämmentyneenä.

— Ah, suokaa anteeksi... Olihan teilläkin yksi ottelu tänä iltana...

— Yksi ottelu . . . — toisti mestari nolostuneena. Mutta nyt oli palkintotuomari tointunut, ja hän lisäsi pilkallisesti:

— Tietääkseni hänellä on ollut yhtä monta ottelua kuin teilläkin.

— Kai ne sitten ovat olleet otteluita, koska palkintotuomari niin vakuuttaa . . . Ja kun en tunne teidän sääntöjänne, niin kai minun on turha enää yrittää entisten sääntöjen mukaan.

— Turhaa se todella olisikin! Sanotaanhan sanassakin, että „työläs on sinun potkia tutkainta vastaan . . .“ — lausui eräs hävinneistä.

Kuului naurun rähähdys, ja muudan toinen lisäsi ivallisesti:

— Olisihan häpeä, jos helsinkiläinen mestari häviäisi pikkukaupunkilaiselle . . .

Matti ponnahti seisaalleen kuin jokin outo voima olisi kuohahtanut hänen ruumiiseensa; hän katsoi äänettömästi naurajia, niin että nämä vaikeivat hämillään. Ja sitten hän lausui hitaasti ja painokkaasti:

— Ei rehellinen tappio rehellisessä kilpailussa koskaan hävetä, mutta sen minä ymmärrän, että teitä hävettää vielä jälkeenpäinkin. Suurin häpeä urheilijalle on sellainen voitto, joka on hankittu toisten avulla . . . Ja te tiedätte varsin hyvin, että vaikka nyt häviän, niin ei se ole *minulle* häpeäksi. Mutta mitäpä siitä, mennään lavalle . . .

Syntyi syvä hiljaisuus, kun miehet seisahtuivat vastakkain, ja muistamatta äskeistä väsymystä päätti Matti, ettei tuo toinen saa voittaa häntä . . .

Kello kilahti, ja Matti tunsu vastustajansa käden vapisevan. Sen sijaan, että olisi hyökännyt, näytti „mestarikin“ odottavan toisen heittoa saadakseen tilaisuuden.

Matti päätti hiukan nolata vastustajaansa: hän tarttui molemmin käsin tämän ranteeseen, raju tempaus, ja siinä silmänräpäyksessä oli hän kiepsahtanut toisen taakse ja iskenyt tämän mattoon.

Sitten Matti viittasi toista nousemaan, ja mies näytti niin naurettavan hölmistyneeltä, että ihmisjoukko purskahti nauruun.

Raffu hypähti pystyyn, hyökkäsi kiukusta punaisena Matin kimppuun, mutta joutui taas mattoon, ja pientä piti, ettei leikki loppunut. Matti heitti vuoroin matolta ja pystystä, mutta toinen oli varuillaan, ja kun Matti hetkeksi paljasti itsensä, huomasi hän joutuneensa siltaan. Äärimmäisellä ponnistuksella onnistui hänen pelastua, mutta lihakset tuntuivat jäykiltä ja voimattomilta, ja hänen otteensa alkoivat hellitä hiestymisen vuoksi. Matti päätti koettaa „leipäheitolla“ ratkaista ottelun, ennenkuin väsyy kokonaan, mutta hänellä ei enää ollut sitä salamannopeutta, joka hänen niskaheittonsa oli tehnyt niin vastustamattomaksi. Toinen oli odottanut vain sitä ja

iski Matin kaikella voimallaan mattoon. Jokin tuntui omituisesti rusahtavan hänen vasemmassa olkapäässään, ja kun hän hypähti pystyyn, aikoen vuorostaan heittää, vihlaasi olkapäästä niin, että kaikki musteni hänen silmissään . . .

— Luu katkesi olkapäästäni . . . — kuiskasi hän vaistomaisesti.

Silloin välähtivät vastustajan silmät omituisesti, ja ikäänkuin ei olisi kuullut mitään, tarttui hän loukkaantuneeseen käteen, tehdäkseen käsivarsiheiton . . .

Matin hampaat kirskahivat raivosta, ja tuntematta sillä hetkellä väsymystä tai tuskaa hän tarttui toisen ranteeseen niin rajulla voimalla, että tämän sormet heltisivät otteestaan — ja samalla oli hän lennättänyt vastustajansa niskahetillä mattoon . . . Ja ennenkuin toinen ehti kunnolleen nousta, teki hän saman tempun toistamiseen . . .

Hän oli vaistomaisesti tehnyt sen ainoan liikkeen, jonka hän saattoi tehdä. Mutta se oli vienyt mestarin voitonvarmuuden, sillä eihän käsi näyttänytkään katkenneelta! . . .

Matti huomasi sen ja päätti, ettei anna voittoa moiselle raukalle; hän päätti kestää ne kymmenen minuuttia, jotka vielä olivat ajasta jäljellä.

Hän ei käsittänyt, miten tuo aika kului. Monesti oli hän pyörtymäisillään tuskasta, ja väkijoukon huudot kuuluivat vuoroin etääntyvän ja lähenevän . . . Mutta hän toisteli itsekseen yhtä

mittaa, että hänen *täytyy* kestää, hänen täytyy näyttää, ettei epärehellisyys onnistu . . . ja hän kesti.

Mutta kun palkintotuomarin kellon kilahdus vihdoin ilmoitti painiajan päättyneen — ja hän oli siis voittanut — silloin loppuivat hänen voimansa. Hänestä tuntui siltä, kuin tuhatlukuinen sääskiparvi olisi yht'äkkiä ympäröinyt hänet, se lisääntyi hämmästyttävällä nopeudella, se näytti peittävän valot, täyttävän koko salin sähisevänä, harmaana pilvenä. Sitten alkoi lava heilahdella kuin laivan kansi myrskyssä, hän tunsu lysähtävänsä polvilleen, ja hänen oma, läähättävä äänensä kuului kuin jostakin kaukaa, kun hän sopersi selitykseksi:

— Minun käteni on ollut loppuajan poikki . . .
Sitten kaikki pimeni, ja hän meni tajuttomaksi.

PELASTUS

I.

Oli lauantai-ilta.

Salvumies Salmisen asunnossa vallitsi surullinen mieliala. Siellä odotettiin isää työstä — oli odotettu jo neljättä tuntia.

Vaimo istui ikkunan ääressä tuutien kehtoa jalallaan ja katsahti vähän väliä ulos. Mutta joka kerta hän kääntyi pettyneen näköisenä, ja hänen rinnastaan pusertui raskas huokaus.

— Voi, miksei isä jo tule, että päästäisiin puotiin. Pian se suljetaan, ja sitten ei saada mistään ruokaa huomiseksi . . .

Niin puhui vanhin poika, kuusivuotias Arvo, ja hänen nelivuotias sisarensa Anni lisäsi moittien:

— Niin, äiti, sinähän sanoit, että isä tulee kahdelta ja tuo rahaa ja minä saan kokonaisen voipullan. Annin on niin nälkä.

— Olkaa vaiti, lapset! — huudahti äiti tukkien korvansa, niinkuin lasten sanat olisivat tunkeutuneet neulanterinä hänen korviinsa. — Odottakaa nyt vielä pieni aika. Kyllä isä jo pian tulee . . .

— Eipä hän ole tullut, vaikka olet aina sanonut . . . Missä hän viipyy näin kauan? Etkö voisi mennä hakemaan?

Vaimo katseli ympärilleen kuin apua etsien ja änkytti neuvottomana:

— Voi, älkää kysykö, lapsiparat . . . Ei äiti voi . . . Ei äiti tiedä, missä isä on . . .

Hän tiesi kyllä, että mies oli taas joutunut kapakkaan, mutta hän ei uskaltanut ajatellakaan, että menisi hakemaan. Hän muisti kauhulla sen illan viisi vuotta sitten, jolloin oli ensimmäisen ja viimeisen kerran käynyt hakemassa miestänsä kapakasta. Hän oli taas näkevinään sen hirveän katseen, jonka mies oli luonut häneen, kuullessaan juopuneiden toveriensa pilkallisen naurun ja sutkaukset „akkavallasta“. Mies oli noussut sanaa sanomatta, mutta hän oli kotimatalla kiristellyt hampaitaan niin kamalasti, että vaimo oli vavissut kuin haavanlehti. Kotiin päästyään ei mies tosin ollut sanonut muuta kuin: „Älä tule toista kertaa“ — mutta vaimo oli siitä asti aina pelännyt miestänsä juopuneena.

Tyttö alkoi taas valittaa nälkänsä, ja äiti koetti lohduttaa samoin kuin ennenkin.

— Ehkä isälle on sattunut joitakin asioita, koetetaan nyt vaan odottaa . . . Kyllä hän tulee, ja sitten . . .

Hän vaikenä hätkähtäen — hän ei enää uskaltanut luvata mitään. Olisi liian kamalaa, jollei

voisi toimittaa lapsille ruokaa — jos Antti olisi hukannut koko tilinsä.

Ennentuntematon tuskallinen ahdistus täytti Katrin rinnan; se kohosi kurkkuun ja oli purskahtamaisillaan hillittömäksi itkuntyrskkeeksi. Mutta silloin hän näki pikku Annin pelokkaan katseen, ja hänen onnistui viime hetkessä hillitä se.

Mutta hän ei jaksanut kestää kauempaa. Hän laski Annin sylistään ja tempasi puukorin, sanoen menevänsä lastuja hakemaan. Päästyään puuvajaan hän lysähti polvilleen pölkyn viereen ja itki katkerasti.

Hänen mieleensä muistui taas viimeiset lakko- viikot kalvavine huolineen ja kärsimyksineen. Hän muisti, miten oli iloinnut lakon loppumisesta, miten hartaasti oli odottanut tätä päivää — ensimmäistä tilipäivää. Hän oli kuvitellut ja laske- nut, mitä kaikkea silloin ostetaan lapsille: Arvo saa uuden puseron, Anni hameen, ja silloin he saavat taas kerrankin syödä tarpeekseen jotakin kunnollista. Tänään oli ruoka ollut melkein kokaan lopussa, mutta hän oli lohduttanut lapsia sillä, että illalla saadaan, kunhan isä saa ensimmäisen tilin . . .

Ja nyt, missä mies viipyi . . . ? Miten hän oli- kaan saattanut tänään mennä kapakkaan? . . . Kun lapset odottivat ruokaa . . .

Hän ei käsittänyt, miten se oli mahdollista, sillä Antilla oli erittäin herkkä ja hellä luonne.

Hän koetti syyttää ja tuomita miestänsä mahdollisimman ankarasti, mutta muistaessaan, miten tavattomasti tämä oli laihtunut kahden viikon aikana, käydessään raskaassa työssä miltei paljaalla leivällä, säästääkseen edes jotakin lapsille — silloin tunsu hän vain sääliä. Hän ymmärsi, että juuri tuo toivoton elämä oli pääsyynä siihen, että miehen täytyi joskus juoda. Hän muisti, miten katkerasti mies aina oli katunut jälkeensä — ja kuitenkin horjahtanut uudestaan.

Yht'äkkiä hän kuuli keveitä läheneviä askeleita. Hän nousi, pyyhkäisi hätäisesti silmiään, kun ovi aukeni, ja näki ovenraossa poikansa laihtuneet, huolestuneet kasvot.

— Mitä, äiti . . . ? Tule sisään . . . pikku-Maija heräsi . . .

Katri kumartui ja alkoi vapisevin käsin etsiä puunroskia käsiinsä; mutta liiterin lattialla oli vain multaa — kaikki oli poltettu lakkoaikana. Katsumatta lapseen änkytti hän jotakin, kuin kiinnisaatu pahantekijä ja meni sisään.

Pienokainen makasi rauhallisesti, ja kun äiti katsahti poikaan, punastui tämä ja painoi katseensa kuin syyllinen: hän huomasi nyt vasta, että oli valehdellut äidille — hän oli aavistanut, että äiti meni itkemään, ja hänen *täytyi* mennä äidin luo.

Vaimo oli istunut vasta pienen aikaa, kun Arvo tuli hänen luokseen, painoi kasvonsa hänen syliinsä ja alkoi kouristuksentapaisesti nyhyhtää.

— Mitä sinä itket, lapsi-parka? Sano äidille, mikä sinun on?

Poika ei tahtonut heti puhua, mutta vihdoin kuului nyyhkytysten lomasta katkonaisesti:

— Voi . . . miksi . . . isä . . . juo . . . Miksei hän tule kotiin . . . niinkuin Kovalan setäkin . . . Silloin mekin saisimme . . . aina nisupullaa . . . ja äitikin saisi uuden kesäleningin niinkuin Kovalan tädilläkin on . . .

— Älä, lapseni, puhu noin, — viihdytteli Katri ääni vavisten. — Älä ajattele sellaista, et sinä vielä ymmärrä.

— Äiti, kyllä minä tiedän, että isä on jäänyt juomaan.

— Voi lapsiraukat . . . lapsiraukat . . .

Tyttökin alkoi itkeä. Äiti nosti heidät molemmat syliinsä ja koetti lohduttaa parhaansa mukaan. Mutta hänen äänensä muuttui yhä käheämmäksi ja katkesi lopulta kokonaan. Hän puri hampaansa yhteen pidättäkseen itkua, hän painoi epätoivoisesti huulensa pientä keltatukkaista päätä vasten; mutta ajatellessaan, että elämä jatkuisi yhtä kurjana ja toivottomana vuodesta toiseen: aina olla tuskallisessa pelossa, että niukat palkkarahat menevät kapakkaan ja lapset saavat olla risaisina, nälkäisinä — silloin tuntui siltä, kuin hän olisi ollut nääntymässä jonkin näkymättömän taakan alle. Hän muisti, miten paljon oli toivonut elämältä: miten lapset käyvät koulua ja hän

itse riisuu Antin saappaat tämän työstä tullessa ja antaa hänelle kirjailemansa tohvelit, ettei kamarin iso matto likaannu — ja nyt . . .

Hän alkoi itkeä niin väsyneesti ja toivottomasti kuin itkee vain se, joka näkee elämänsä onnen iäksi auttamattomasti särkyneen.

Kello lähenei jo yhdeksää, kun mies hoippuvuin askelin kompuroi sisään. Hänen laihoilla, juopuneilla kasvoillaan kuvastui tuskallinen jännitys, jota hän turhaan yritti peittää väkineisen välinpitämättömyyden ja ryöhkäyksen sekaiseen hymyyn.

Hän retkahti ovipielessä olevalle tuolille nostamatta katsettaan.

Tyttö hiipi pelokkaana äitinsä viereen, joka istui ikäänkuin jähmettyneenä, tuijottaen miestänsä. Hänen läähättävä hengityksensä kuului yhä raskeampana hiljaisessa huoneessa; hän kosketti kaksi kertaa rintaansa, ja vihdoinkin kuului tukehtunut ääni:

— Vastako sinä . . . nyt tulet? Missä olet näin kauan ollut . . .? Lapset koko päivän . . . ilman ruokaa . . .

Mies vavahti niinkuin viimeiset sanat olisivat sattuneet piiskaniskuna häneen. Hän rykäisi käheästi, katse kiiti arkana ja pälyilevänä pitkin alastomia seinä, ja sitten hän alkoi änkyttää epävarmasti ja katkonaisesti:

— En minä, tuota . . . aikunut . . . mutta kun Toivola, tuota . . . pyysi juomaan pullon olutta . . .
Ja sitten, tuota, minä . . .

Katri ei ollut uskaltanut koskaan moittia miestänsä tämän juopuneena ollessa, mutta nyt kun Antti näytti noin masentuneelta, unohti hän pelkonsa ja huudahti vihasta ja katkeruudesta kuohuen:

— Niin, sinä tietysti tarjosit takaisin ja joit suolesi pienen palkkasi! Miten sinä kehtaat enää näyttää silmiäsi! Tuollainen renttu, sika . . .

— Kuule nyt . . . älä nyt, Katri . . . Saat nähdä, että tämä on viimeinen kerta.

— Viimeinen kerral — huusi vaimo yhä kiihtyen. — Että sinä kehtaat vielä puhua tuollaista! Muistatko, miten olet sadat kerrat luvannut, vannonut, ettet juo — ja heti, kun olet saanut pennin kynsiisi, olet juossut vesi suussa kapakkaan! Sellainen raukka sinä olet, eikä sinusta ikinä miestä tule . . .

— Älä nyt, Katri, viitsi sentään mennä liian pitkälle, — varoitti mies naisen sanoista ärtyneenä. Mutta nainen yltyi yhä enemmän ja jatkoi murhaavan purevasti:

— Mitä? Oletko sinä muka mies? Onko sellainen mies, joka ei välitä mitään sanoistaan, joka menee juomaan rahansa, vaikka tietää, että omat lapset odottavat kotona nälkäisinä? Tai luuletko itseäsi sen tähden mieheksi, että olet ajanut mi-

nut ja pienet lapsesi vielä ulos, niinkuin viime talvena . . . Niin, minä en ole uskaltanut koskaan edes sanoa mitään, mutta nyt sanon, että sinä et ole mies, vaan sika, renttu . . . sydämetön roistol!

Miehen kasvot kalpenivat tuskasta, hänen ruumiinsa vavahti, kuin naisen sanat olisivat sattuneet häneen kirvelevinä piiskaniskuina. Mutta viime sanan kuullessaan hän hypähti seisoaalleen, ja hänen verestävässä katseessaan leimahti hurja, mieletön vimma, kun hän uhkaavasti karjaisi:

— Tuki nyt suusi! Minä en nyt kuuntele tuollaista!

— Tietysti et sinä tahdo kuulla totuutta! Ehkä ajat meidät ulos, niinkuin ennenkin . . .

— Sinä vaikenet nyt — taikka minä . . .

Miehen ääni kuului kummallisen kolealta ja jähmeältä, ja kun hän hammasta purren hiukan eteenpäin kyyristyneenä läheni vaimoan, kiiluivat hänen silmänsä niinkuin nälkäisen, uhrinsa kimpupuun hiipivän petoeläimen. Vaimo ei liikahdannut paikaltaan, mutta poika tunsu lapsen vaistolla, että äitiä uhkasi vaara, ja juoksi äidin syliin huudattaen tuskasta ja kauhusta vapisevalla äänellä:

— Isä kulta, älä lyö äitiä! Älä tee pahaa äidille. Äiti on itkenyt niin paljon.

Tyttökin takertui äidin hameeseen parkuen sydäntäsärkevästi. Mutta Katri huokasi vain raskaasti ja sanoi hiljaa, toivottomasti:

— Lyö vaan, Antti! Tapa meidät kaikki — se

on paljon parempi kuin tällainen kurjuus . . . lapsetkin pääsevät kärsimästä . . . Meidän elämämme on nyt auttamattomasti hukassa . . .

Mies tarttui voihkaisten päähänsä ja katsahti ympärilleen kuin loukkuun pudonnut petoeläin. Sitten hän kääntyi ovea kohden, lysähti polvilleen ovipieleen, ja hänen äänessään kuvastui hurja hätä ja epätoivo:

— Niin, minä olen roisto, murhaaja — lasteni murhaaja . . . Minä olen suurin raukka ja renttu maan päällä, ja minä teen jokaisen onnettomaksi. Mutta nyt se on loppunut — tällainen roisto ei enää saa elää . . . Ja kun pidän siitä huolen, voin tehdä edes yhden hyvän työn maailmassa. Vain yhden asian tahdon sanoa: minä en *tahtonut* pahaa — minäkin koetin hyvää, mutta, niin . . . niin . . .

Mies rykäisi tukehtuneesti ja lisäsi liikutuksesta värisevällä äänellä:

— Yksi toivo minulla olisi: että sinä voisit antaa minulle anteeksi. Minä olen turmellut elämäsi, ja siksi minun on niin paha olla . . . Mutta jos sinä, Katri, kuitenkin ymmärtäisit minua, antaisit vielä kerran anteeksi — viimeisen kerran . . . Niin en muuta enää pyydä . . . Sillä minäkin olen kärsinyt . . . niin . . . paljon . . .

Hänen äänensä katkesi kuin tukehtuen, ja hän katsahti tuskallisessa jännityksessä vaimonsa kasvoihin. Mutta tämä itki epätoivoisesti eikä käsit-

tänyt, mitä mies puhui. Mies huokasi raskaasti ja lausui synkästi ja toivottomasti:

— Sinä et siis voi antaa enää anteeksi. Ja oikeassa sinä olet, aivan oikeassa. Pääasia on, että tällainen katoaa ihmisten ilmoilta — siitä tulee oikea maanperkaus . . . Hyvästi vaan ja tuota . . . Niin — hyvästi vaan, Katri . . .

Mies lähti kiireesti ulos taakseen katsomatta. Vaimo näki hänen seisovan pihalla ja katselevan ympärilleen kuin jotain etsien.

Vaimo oli niin epätoivoissaan, ettei huomannut miehen poistumisessa mitään tavatonta. Mutta kun hän hetken kuluttua kuuli vinnin rappusten kerran narahtavan, huomasi hän siinä jotakin outoa: nehän tavallisesti ratisivat ja ryskyivät joka askeleella . . . Mitä merkitsee siis tuo yksinäinen narahdus . . .?

— Joku hiipii salaa vinnille! — välähti hänen aivoissaan. Hän muisti hämärästi miehen sanat, ja jonkin selittämättömän aavistuksen valtaamana hän juoksi eteiseen ja näki, miten mies juuri sulki vinnin oven jälkeensä . . .

Katri juoksi ylös vinnin rappusia, työnsi ovea, mutta kun se ei auennut, koputti hän ja kuiskasi kiihkeästi:

— Antti, Antti! Avaa . . . avaa!

Ei vastausta.

Hän toisti pyyntönsä entistä hätäntyneempänä ja alkoi henkeä pidättäen kuunnella.

Hänen korvissaan kohisi niin kummallisesti, mutta lopulta hän kuuli sisäpuolelta miehensä pidätetyn, vapisevan hengähdyksen.

Hirveä aavistus, miltei varmuus puristi hänen sydäntään, ikäänkuin suuri, jääkylmä koura: Antti tappaa itsensä tuon suljetun oven takana! Hänen täytyy estää se, pelastaa Antti parka.

— Antti, Antti, rakas Antti! Avaa minulle — avaa pian! — rukoili hän kauhean hädän ja epätoivon vallassa ja löi aina välillä nyrkillään ovea, kunnes hänen kätensä turtui tunnottomaksi. Mutta hän ei huomannut sitä, ei välittänyt mistään... sillä hetkellä. Hän pyysi ja rukoili yhä kiihkeämmin, pyysi anteeksi kovia sanojaan ja lupasi, ettei enää koskaan sano sellaisia. Mutta ovi pysyi suljettuna, ja ainoa vastaus oli tuo vapiseva, pidätetty hengitys, joka oli muuttunut kummallisen raskaaksi ja kähiseväksi — niinkuin Antti olisi ollut tukehtumaisillaan.

Katri tunsi sydämensä jyskyttävän rintaa kuin moukarilla, ja korvissa kohisi niin, ettei hän kuulut mitään. Hänen kurkustaan tunkeutui kuin hukkuvan hätähuuto, hän iski vielä kerran kaikin voimin ja kuunteli, kuunteli hengitystään pidätäten, kunnes oli tukehtua, mutta mitään ei kuulunut.

Hirveän hädän vallassa juoksi hän alas hakemaan jotakin, millä saisi oven avatuksi — ja katseli tuskallisesti ympärilleen keksimättä mitään.

Silloin muisti hän kirveen, juoksi puuliiteriin, — ja hetken kuluttua hän alkoi epätoivoisesti hakata vinnin ovea.

Sisältä kuului omituista kolinaa, ja Katri ymmärsi Antin raahanneen oven taakse torpan isännän suuren vilja-arkun — estääkseen hänen sisäänpääsyänsä. Hän oli nyt varma, että Antti on päättänyt kuolla, se voi tapahtua millä hetkellä tahansa — ja hän jää yksin lasten kanssa. Se tuntui vielä kauheammalta sen tähden, ettei hän tietänyt, miten se tapahtuisi. Hän odotti vain kauhulla, että yht'äkkiä kuuluisi jotakin kamalaa — ja sitten hän löytää Antin kylmänä . . .

Se antoi Katrille kymmenkertaiset voimat, ja hän iski iskemistään. Hän tajusi hämäystä, että lapset itkivät alhaalla — ja yksi lauta murtui ovesta. Hän kuunteli välillä, mutta ei kuullut mitään. Silloin hänen kurkustaan tunkeutui hättäinen parahdus: — Odota! — Nyt vasta hän muisti, ettei ollut pitkään aikaan huutanut, ja ikäänkuin sitä korvatakseen huudahti hän jokaisen iskun jälkeen uupumuksesta ja tuskasta käheällä, rukoilevalla äänellä:

— Odota, odota!

Mitä sitten tapahtui, se tuntui kauhealta painajaisunelta. Hän oli saanut yhden laudan irti, ja siitä näki hän Antin seisovan laatikolla ja kiinnittävän jotakin kattoparruun. Hän heittäytyi viimeisin voimin ovea vasten, joka vihdoinkin antoi

myöten . . . ja Katri näki miehensä riippuvan vyöhihnassaan, kasvot punaisina ja silmät pullistuneina. Ennenkuin ehti ajatella mitään, juoksi hän kuin jonkin näkymättömän voiman viskaamana esiin kirves koholla ja iski parruun kiinnitetyn vyöhihnan silmukan poikki — ja Antti putosi herottomasti mätkähtäen vinnin lattialle . . .

Katri vaipui miehensä viereen ja irroitti vapisevin sormin tuon kamalan, kuristavan silmukan, ja hänen silmissään alkoi kaikki pyöriä — hän oli pyörtymäisillään . . . Mutta silloin hän näki aivankuin harmaan sumun lävitse, miten Antti nousi vaivalloisesti istualleen, vilkaisi ympärilleen hurjin, mielettömin katsein — ja tarttui yht'äkkiä kirveeseen . . .

Vaimoparan aivot olivat niin hämmentyneet ylivoimaisesta ponnistuksesta ja jännityksestä, ettei hän kyennyt arvostelemaan, voisiko mies vahingoittaa itseään tuollaisella aseella: hän näki vain aseensa epätoivoisen, kuolemaa etsivän miehen kädessä.

Hän tarttui kirveeseen, ja nyt alkoi epätoivoinen taistelu sen omistamisesta.

Katri ei tietänyt, miten kauan sitä kesti, hänen hengityksensä muuttui yhä kähisevämmäksi, kurkua poltti kuin tulella . . . Mutta hän tunsu taistelevansa miehensä ja samalla lastensa elämästä, eikä hellittänyt. Kuin sekavassa unessa huomasi hän poikansa lähenevän, pienet kädet tarrautuivat

kirvesvarteen, ja hän kuuli pojan sydäntävihlovasti itkien huutavan särkyneellä, rukoilevalla äänellä:

— Isä, isä, isä!

Katrin voimat olivat lopussa, mutta silloin hän näki Antin suljettujen silmäripsien välistä puserտuvan kirkkaita kyyneleitä. Hän tunsi miehen otteen heltiävän, ja katsellessaan noita laihoja, kuolemankalpeita kasvoja tunsi hän suuren hellyyden, säälin ja kiitollisuuden tulvahtavan sydämeensä. Hän ymmärsi, että oli saanut miehensä takaisin kuoleman kynsistä, ja tunsi suurta onnea, kunhan vain saisi pitää hänet minkälaisena tahansa. Kirves heltisi, hän heitti sen suoraan alas vinniltä ja painoi huulensa miehensä kyyneleistä kostealle poskelle. Mies puristi hänet rintaansa vastaan, joka alkoi rajusti hytkyä, ja sitten hyrskähti mies hillittömään itkuun — ikäänkuin hänen rintansa olisi ollut pakahtumaisillaan.

Näin he itkivät kaikki kolme, ja mies silitti vapisevalla kädellään pojan hienoa tukkaa.

Vaimo alkoi lohduttaa miestä hellin, anteeksiantavin sanoin, mutta Antti keskeytti hänet masentavan häpeän ja epätoivon valtaamana:

— Voi, älä puhu noin, Katri... minä kuolen... häpeästä. Kuolema minulle paras olisi...

Katri tarttui hänen kaulaansa ja alkoi puhua niin hellästi ja lohduttavasti kuin äiti lapselleen. Hän kielsi koskaan ajatelleensakaan mitään sel-

laista, jota oli tullut vihastuneena sanoneeksi, ja jatkoi:

— Voi Antti parka, tiedänhän minä, ettet sinä itse ole syypää. Kun on lapsuudesta asti tottunut juomaan, eikä kukaan ole varoittanut — niin silloin on vaikea päästä siitä . . .

Hän vaikeni, ja Antti huudahti liikutuksesta vapisevalla äänellä:

— Voi Katri, sinä et tiedä, miten suuren ilon tuotat minulle sanoillasi. Sillä naisen on vaikea ymmärtää, mitä merkitsee, kun joka kadun varrella on kapakka, joihin toverit pyytävät mukaansa. Ja kun on väsynyt ja masentunut, niin kaipaa kaksin verroin jotakin virkistystä — ja sitten ei enää muistakaan . . . En minä tällä tahdo puolustautua, mutta sen sanon, että jollei olisi kapakoita, niin minä en joisil

Kun he pienen ajan kuluttua laskeutuivat alas vinniltä, näytti mies muistavan jotakin. Hän kai-voi muutamia seteleitä taskustaan, ojensi ne vaimolleen katuvaisen näköisenä ja kuiskasi:

— Menisitkö sinä koettamaan, pääsisitkö vielä pihan puolelta Halosen puotiin, ja ostaisit jotakin huomiseksi.

II.

Kaksi vuotta oli kulunut.

Oli lauantai-iltapäivä, ja Salmisella odotettiin taaskin isää työstä kotiin.

Mutta nyt ei Katrin kasvoilla kuvastunut kalvavaa levottomuutta. Suun ympäriltä olivat rypyt kadonneet, ja poskilla hohti taas nuoruuden ja terveyden puna. Hän veti par'aikaa viimeisiä nisuleipiä ulos paistinuunista, pyyhkäisi esiliinalla hien kasvoiltaan ja lausui varmasti ja reippaasti:

— Kello on jo yli neljän. Isä tulee ihan tuossa paikassa!

Arvo poika, jonka punaiset posket olivat pullollaan tuoretta nisuleipää, sammalsi epäselvästi, silmät ilosta loistaen:

— Ja sitten lähdetään paikalla saareen! Ajattelehan, äiti — tuuli on ihan myötäinen! Isän ei tarvitse vähääkään soutaa mennessä... Eikä väsyttää itseään. Ja sitten hän voittaa kaikki huomenna kilpailussa!

Samassa aukenikin ovi, ja Antti tuli sisään reippaana ja hymyilevänä.

Lapset juoksivat ilosta huudahtaen häntä vas-

taan, ja kun Antti oli kohottanut kahdesti tytön ilmaan ja ottanut vastaan pojan säätiedoitukset, otti hän taskustaan rahatukon, antoi sen Katrille ja sanoi:

— Mene heti puotiin ja osta kaikkea mitä tarvitaan, jotta päästään lähtemään niin pian kuin suinkin — ettei tuuli ehdi tyyntyä . . .

— Lähdetään vaan vaikka heti, — vastasi vaimo veitikkamaisesti. — Kyllä minä olen valmis.

— Mutta eihän meillä ole kahviakaan kuin pariin keittoon! — huomautti Antti ja lisäsi leikkillisesti. — Ja nyt, kun menemme ensimmäisen kerran omaan huvilaan, niin nyt juhliitaan! Saat siis ostaa parasta kahvia mitä kaupassa on ja keittää niin sakeata, ettei lusikka kupissa kaadu. Mutta kun sekin on paahdettava, niin mene pian.

Silloin vaimo aukaisi ison ruokakorin, joka oli ladottu täyteen pusseja, purkkeja ja jonka keskellä seisoi kaksi pulleata maitopulloa. Sitten hän kohotti pöydällä olevaa pyyheliinaa, jonka alta paljastui herkullisesti tuoksuva, pulska pullarivi, ja hän lausui iloisella ylpeydellä:

— Ei tarvita enää muuta kuin että itse vaan tulet valmiiksi! Minä sain Kososen ja Heikkilän nisujauhokortit ja leivoin niin paljon, että lapsetkin saavat kerran oikein tarpeekseen. Kunhan vaan jäähtyvät, niin pannaan ne eväskoriin . . .

— Minä jo ihmettelinkin, mikä niin hyvältä

tuoksuil — huudahti mies hämmästyen. — Mistä olet saanut rahaa?

— Mitäpä minä rahalla, kun on hyvä luotto! — kehaisi vaimo, katsoen leikkillisesti miestänsä. — Syö nyt vaan joutuisasti ja muuta vaatteesi. Minä menen sillä aikaa maksamaan puotiin.

— Niin, äiti sanoi, että yllätetäänpäs isäl — lausui Anni veitikkamaisesti, ja nuorin jatkoi innokkaasti sopertaen:

— Ja vaikka itä kuinka kytyiti, niin me ei tanota, että äiti lahjoittaa tinulle uuden kilpailupuvun... Jot tietäitit, kuinka kauniitti äiti neuloi teulan nimikiljaimet ja uudet piikkikenkät ja...

Äiti punastui ja heristi sormellaan pientä ilmi-antajaa, joka myöskin punastui korvia myöten — ja kaikki purskahtivat nauruun.

— Mitäs nyt suotta... Kyllähän ne vanhatkin... — alkoi mies, mutta vaimo keskeytti hänet, silmät hellästä ylpeydestä säteillen:

— Katsos, Antti, minä ajattelin, että sinulla täytyy olla kaikki uutta ja kaunista, kun ensimmäisen kerran voitat urheilukilpailun!

— Mutta entäs sitten, jos jäisinkin viimeiseksi, kuten viime kesänä? Mihin silloin menisin uusine pukuineni? — huomautti mies kujeillen.

— Siitä ei sinun tarvitse olla huolissasi — olenhan minä ruokkinut sinua koko kesän, — vastasi vaimo ja lisäsi reippaasti: — Annappas,

kun minä vedän saappaat jaloistasi! Ei sinusta muuten kuitenkaan valmista tule! Vesi on jo kaadettu valmiiksi, ja alusvaatteet ovat tuossa tuolin selustalla.

Näin puhuen vetäisi hän Antilta saappaat sellaisella voimalla, että mies oli pudota tuoilta, ja ihailu täytti Antin mielen, kun hän katseli vaimonsa nuorta, voimakasta vartaloa ja pyöreitä käsivarsia.

Katri pyyhki kätensä ja lähti puotiin. Mies riisuutui nopeasti, peseytyi ja alkoi pukea puhaita alusvaatteita ylleen, Arvo pojan innostuneena puhellessa:

— Tiedätkö, isä — minulla on koko purkki täynnä oikein suuria ja lihavia kastematoja! Kyllä niillä tulee ahvenia. Löysin ne takapihalta... Jospa sittenkin otetaan suolaa ja kalapytty mukaan...

Antti taputti poikansa pyöreätä vatsaa ja huomautti leikillisesti hymähtäen:

— Kunhan saadaan nämä pytyt ensin oikein täyteen tuoretta kalasoppaa, niin on hyvä. Mutta ensi lauantaina meillä on pitkäsiima, ja kun tulemme pois vasta maanantaina, niin eiköhän silloin ole jo jotain suolakalapytyssäkin.

— Kun nyt vaan päästäisiin...

— Niin, isä, että saataisiin ruveta ongelle!

— Ja minä ja äiti kokoamme sillä aikaa puita ja keitämme kahvin, ja sitten, kun kalasoppa on

keitetty, niin sitten syödään . . . — ihasteli taas Anni.

Katri tuli sisään, ja osoittaen ovensuussa olevaa isän eväskoria hän sanoi pojalle:

— Arvo, tyhjennä sinä isän kori, että äiti saa panna pullat siihen . . .

— Eikö sinulla ole toista koria, — huomautti mies. — Laitoin siihen koriin sinulle oikein kuivia kahvipuita.

— Kaikkea sinä ajattelet, — hymähti Katri katse kiittolisena ja meni hakemaan toista koria.

— Muista sitten, isä, ottaa kirves ja vasara mukaan, kun sinä laitat meille kesähuvilan!

Näin varoitteli poika innostuneena, ja Antti vastasi leikkillisesti:

— Onpa hyvä, että on mukana tuollainen rakennusmestari, joka muistaa kaikki. Muuten olisin nytkin unohtanut naulat. Ota tuolta isän housuntaskusta naulakäärö ja pane se ruokakoriin.

— Vasara myös! — ehdotti Arvo silmät loistavina, mutta isä vastasi teennäisen vakavasti:

— Kyllä kirves riittää! Kun isä kerran on kirvesmies, niin kyllähän kirveelläkin yhden huvilan rakentaa . . .

— Aiotko laittaa Arvolle ja Annille leikkihuoneen, vai mitä sinä kesähuvilalla tarkoitat?

— Ei, kyllä minä aion laittaa oikean kesähu-

vilan, jossa voimme asua aina lauantai-illasta maanantai-aamuun. Ettei sinunkaan tarvitse pallella, niinkuin viime sunnuntaina.

— Millä ihmeellä sinä sellaisen laitat? — kysyi Katri hämmästyen ja lisäsi hellän huolekkaasti: — Entä jos sinä rasitat itseäsi liikaa . . . kun olet koko päivän ollut raskaassa työssä — ja huomenna on kilpailu . . .

— Minä annan juuri sillä tavalla viimeisen valmennuksen lihaksilleni, niinkuin muutkin „suururheilijat“, — vastasi Antti leikillisesti. — Ja kun sitten saa olla ensimmäisen yön omassa huvilassaan, niin se virkistää yhtä paljon kuin viikon lepo . . . Varsinkin, kun saa maata entisen morsiamensa vieressä — jonka on saanut takaisin vielä kauniimpana ja rakkaampana . . .

— Kyllä sinä osaat . . . — hymähti Katri punastuen, ja Antti jatkoi:

— Nythän minä vasta huomaan, että sinulla on kaksinkertainen ilon syy . . . Kun olet vihdoinkin päässyt irti siitä vanhasta juopporetuksesta ja saanut uuden, komean miehen, joka tuota . . . No, en minä tahdo itseäni kehua, mutta kyllä huomenna näet, miten tytötkin katsovat ihailien sinun uutta miestäsi. Tosin se voi johtua siitä uudesta urheilupuvusta . . .

Katrin silmät kostuivat kyynelistä, ja suuri onnen ja hellyyden tunne läikähti hänen rinnassaan lämpimänä aaltona. Aivankuin sen pakottamana

meni hän miehensä luokse ja puristi voimakkaasti hänen isoa, työn kovettamaa kouraansa — mutta kumpikaan ei saanut sanotuksi mitään . . .

He saapuivat koreineen ja viltteineen rantaan, ja hetken kuluttua oli pieni purjeverne lähtövalmiina. Antti aikoi juuri irroittaa köyden, kun santarmi hikeä valuen ja huohottaen juoksi paikalle ja vaati selitystä matkan päämäärästä sekä tarkoituksesta. Miehen pienet siansilmät näyttivät tutkivan jokaista koria ja vilttikääröä, niin läpitunkevinä ja epäluuloisina, kuin olisi luullut niissä piilevän peloittavia helvetinkoneita . . .

Antti vastasi äärimmäisen perinpohjaisesti kaikkiin kysymyksiin, ja esivalta koetti naskalinterävällä katseellaan tutkia tuon tyynen, kylmän rajamaalaisnaaman takana piilevän kapinallisuuden laatua — niinkuin olisi epäillyt Antin hyökkäävän ulkosatamassa olevien panssarilaivojen kimppuun.

Lopulta virkaherra kuitenkin näytti jättävän ne jumalan huomaan, ja kirjoitettuaan veneen numeron muistiin antoi hän lähtöluvan.

Antti irroitti veneen, ja se lähti hiljaisessa tuulella lipumaan merelle. Hän katsoi taakseen rannalla seisovaa santarmia, ja hänen hampaansa kirskahdivat katkeruudesta ja voimattomasta vihasta. Hänen mieleensä muistuvat kaikki ne sortotoimenpiteet, joilla Venäjän hirmuvalta oli

maailmansodan aikana kuristanut kansaa. Kukaan ei päässyt liikkumaan ilman lupaa. Koko kansa virui kahlehdittuna ylivoimaisen, säälimättömän sortovallan edessä, joka vaani ja vahti sitä lukemattomilla santarmi- ja urkkijasilmillään, kuin ilkeä tuhatsilmäinen hirviö. Tuon hirviön käs-kyjä täytyi jokaisen totella, ja työväkeä painoi sen rautakoura kaikkein raskaimpana. Sillä vaikka elintarpeiden hinnat kohosivat kymmenkertaisiksi ja tuntipalkat vain muutamalla pennillä, niin ei työväki saanut edes valittaa hätäänsä, vielä vähemmän puolustaa nälkäisten lastensa oikeutta. Koko maa oli tulvillaan vierasta sotaväkeä, ja lisää tuotiin tuhansittain, raakoja Aasian paimentolaisheimoista kerättyjä murhajokkoja, jotka olivat lukemattomissa rankaisuretkikunnissa erikoisesti harjaantuneet teurastamaan aseettomia lakkolaisia ja talonpoikia — ja odottivat vain tilaisuutta päästäkseen mielityöhönsä.

Mutta nuo ajatukset häipyivät, kun hän muisti taas sen suunnattoman muutoksen, joka heidän elämässään oli tapahtunut tämän sodan aikana. Ja samassa hän näki keulassa istuvan Katrin kasvoilla uuden, ikäänkuin ihmettelevän hellyyden ilmeen — kuin Katrikin olisi ajatellut samaa . . .

Katri ajatteli Antin lähtöhetkellä lausumia sanoja: hän oli todellakin saanut uuden miehen . . .

Hänen ajatuksensa kiitivät taas entisyyteen. Hän muisti tuon kauhean illan, jolloin Antti oli lupauksensa tehnyt. Sillä vaikk'ei tämä ollut sitä rikkonutkaan, niin aina oli tuskallinen levottomuus kalvanut hänen sydäntään, kun hän näki, miten ankarasti miehen täytyi taistella. Ja hän tiesi vaistomaisesti, että jos mies olisi rikkonut lupauksensa, olisi se ollut heidän perikatonsa. Tosin tunsu hän suurta helpotusta, kun väkijuoimat sotatilan vuoksi kiellettiin. Mutta sotahan voi loppua milloin tahansa, ja kun väkijuoimat pääsisivät taas vapaasti vaikuttamaan lukemattomilla viettelystavoillaan, niin miten kävisi silloin . . .

Mutta viime kesänä oli Antti löytänyt uuden, varman ystävän ja auttajan. Se oli *urheilu*.

Hän oli näet aivankuin sattumalta tullut ottaneeksi osaa kuulantöytäkilpailuun ammattiosastonsa kesäjuhlassa. Hän oli harvinaisen voimakas mies, ja kun hän tiesi, ettei kukaan kilpailuun ilmoittautuneista riittänyt hänelle voimissa, luuli hän helposti voittavansa ensimmäisen palkinnon.

Mutta kävikin niin hullusti, ettei hän saanut lainkaan palkintoa . . . Nuo heikommat miehet sinkauttivat kuulaa toista metriä kauemmaksi — ja hän jäi neljänneksi . . .

Hän laski tappiostaan leikkiä, mutta todellisuudessa se harmitti häntä enemmän kuin kukaan aavisti. Hän oli aina voittanut toverinsa jokai-

sessä voimankoetuksessa. Ja vaikk'ei hän koskaan kehunut voimiaan, niin siinä suhteessa hän oli lapsellisen kunnianhimoinen ja arka kunniastaan.

Sentähden tuntui tuo ammattiverien ja koko juhlayleisön nähden saatu perinpohjainen selkäsauna hänestä samantapaiselta häväistykseltä kuin entisajan ritarista, jonka kiiltävän kirkas kilpi on julkisesti tahrattu. Ja niinkuin entisajan ritarin olisi ollut mahdoton elää ilman kunniaa — samoin päätti Anttikin kirkastaa kunniansa perinpohjaisella voitolla . . .

Sentähden oli hän heti mennyt urheiluseuraan, ja jok'ainoana harjoitusiltana hääräili hän hiki-päässä kentällä. Muina iltoina hän harjoitteli vielä pihalla kuulantyöntöä ja kaikkea mitä siellä saattoi.

Alussa hänen lihaksensa heltyivät niin, ettei aamuisin tahtonut päästä vuoteesta, mutta hän oli edistynyt harvinaisen nopeasti varsinkin voimaa vaativissa lajeissa: kuulantyönnössä, kiekon- ja keihäänheitossa — jo viime syksynä olisi hän helposti voittanut ammattiverinsa kolmiottelussa. Talvella oli hän harjoitellut hiihtoa ja voittanut oman seuransa jäsenten välisen kilpailun. Hän oli kyllä jo parantunut siitä lapsellisesta tappiokauhusta, joka hänet oli johtanut urheilemaan, mutta hän oli tuntenut terveytensä ja voimainsa lisääntyneen, muuttuneensa taas nuoreksi, ja nuo-

ruuden innolla oli hän päättänyt voittaa viisiottelun työväen yhteisessä kesäjuhlassa. Ja vaikk'ei hän tahtonut sitä itselleenkaan tunnustaa, niin yhtenä vaikuttimena oli ollut se ajatus, että voittais samassa työväen huvisaarella, jossa viime kesänä hävisi.

Tästä kaikesta johtui aivan itsestään, ettei hän voinut kuvitellakaan väkijuomia muuten kuin inholla — hän oli varma, ettei koskaan tulisi niitä käyttämään, vaikka niitä annettaisiin ilmaiseksi.

Mutta se oli vaikuttanut ehkä vielä valtavammin Katrin mieleen. Tämä oli siitä asiasta yhtä varma kuin Anttikin, ja sentähden muuttui heidän elämänsä kokonaan. Kun Katri ajatteli, että he olivat pelastuneet sellaisesta kurjuudesta, tunsii hän samaa riemua kuin hukkuva, joka viime hetkellä on toverinsa kanssa pelastunut. He muuttuivat iloisiksi ja avomielisiksi, ja kun he kertoivat toisilleen kestämistään epätoivoisista taisteluista ja kärsimyksistä, tunsivat he suurta sääliä ja hellyyttä toisiaan kohtaan. Heidän onnensa kasvoi päivä päivältä, sillä nyt he ymmärsivät onnen arvon . . . Katrissa tuntui siltä, kuin olisi Antti ollut kuolemaisillaan ja hän olisi saanut miehensä uutena ihmisenä takaisin.

Kun Katri muisteli sitä entistä elämää, oli se hänestä ikäänkuin pitkää painajaisunta. Nyt vasta hän huomasi, että oli itsekin muuttunut aivan toiseksi ihmiseksi: terveeksi, voimakkaaksi

naiseksi, ja nyt vasta hän tunsi, mitä rakkaus on. Se herätti hänessä toimintatarmaa. Hän meni erään tutun kappaneulojan luokse oppiin, ja nyt oli hän talvesta asti ahkerasti ommellut, joten heillä ei sota-ajasta huolimatta ollut koskaan erikoista puutetta.

Nämä ajatukset valtasivat Katrin huumaavalla voimalla. Ja muistaessaan Antin äskeiset sanat täytyi hänen yhä uudelleen salaa katsoa tuota jäntevää, päivänpaahtamaa nuorta miestä, ja hän huomasi hämmästyen, että tämä oli todellakin kokonaan toisenlainen . . . Antti oli ennen käyttänyt viiksiä, jotka peittivät päättävän suun, tukka riippui aina otsalla, ja hänen ilmeensä oli viime vuosien aikana ollut niin synkkä ja alakuloinen, että hän näytti vanhemmalta kuin todellisuudessa oli. Oliko mahdollista, että nuo nuoret, sileiksi ajellut kasvot korkeine otsineen ja säihkyvine katseineen olivat samat? . . .

Heidän veneensä oli saapunut lahdelle, jossa tuuli navakammin ja jossa kymmenet soutu- ja purjeveneet pyrkivät poispäin kaupungista. Katri kuuli lasten riemukkaat huudot, kun isän onnistui sivuuttaa eräs suurempi, raskaammin lastattu purjevene . . . Mutta Katri katsoi vain noita miehekäitä kasvoja, jotka näyttivät hehkuvan voimaa ja tarmoa, noita kilpailuinnosta loistavia silmiä, joiden katse kiiti yli merenpinnan kuin uutta kilpa-veikkaa etsien . . .

Hetken kuluttua huomasi Arvo oikeanpuoliselta rannalta lähtevän korkeamastoisen kutterin ja osoitti sitä riemusta huudahtaen isälle.

Katri ei kuunnellut heidän puheitaan, hän käsitti vain hämärästi, että nyt aloitettiin uusi kilpailu. Isä näytti yhtä innostuneelta ja voitonvarmalta kuin poikakin — niinkuin hän todella olisi kuvitellut, ettei parhainkaan kutteri voittaisi hänen pikku venettään. Hän ei huomannut Katrin katsetta, seurasi vain valppaana „vihollisaluksen“ liikkeitä, ja kun sen lumivalkoisen suurpurjeen yläpuolelle nousi vielä „toppiseilikin“, hän murahti äkäisesti, kuin epärehelliselle kilpailijalle ainakin. Hänen ruskeat poskensa punastuivat, kun hän kiivaasti tarttui purjenuoraan, ja muutaman kerran muutettuaan purjeen asentoa hän saikin veneensä vauhdin lisääntymään.

Katri oli kumartunut hiukan ja antoi kätensä riippua lämpimässä vedessä, ja ikäänkuin ihanassa unessa hän näki sinertävän taivaan ja vedenpinnan valkoisine purjeineen, ja sitä vasten erottui tuo rakas olento, joka oli pelastanut hänet kurjuudesta, antanut hänelle uuden elämän ja onnen... Ja mitä kauemmin hän katsoi noita rakkaita kasvoja, sitä elävämmäksi muuttui tuo mielikuva... Hänellä oli sellainen tunne, että tämä Antti on todellakin toinen mies, hänen uusi elämäntoverinsa, jota hän rakastaa tuhat kertaa enemmän kuin entistä Anttia...

Mutta yht'äkkiä tunsu Katri ikäänkuin pistoksen sydämessään: hän oli taas näkevinään entisen Antin, kun tämä kurjana ja epätoivoisena hampaitaan kiristellen itki surkeuttaan . . . Katrin sydän värähti säälistä ja katumuksesta, hänestä tuntui siltä, kuin olisi ollut jotenkin uskonon tuolle onnettomalle — unohtanut sen tämän nuoren ja tarmokkaan miehen tähden . . .

Vihdoin hän havahtui ja katsahti hymähtäen ympärilleen, ajatellessaan, miten pitkälle mielikuvitus oli hänet vietellyt. Sitten kuuli hän Antin iloisesti sanovan:

— Äiti näkyy naureskelevan meitä, mutta hän ei ymmärrä, että nyt on tosi kysymyksessä . . .

Kello oli vasta kuuden vaiheilla, kun heidän veneensä vienon myötätuulen työntämänä läheni pientä, pitkulaista saarta, jossa he jo kahdesti olivat viettäneet sunnuntaita. Sen pohjoispuoli kohosi merestä korkeana, pyöreäselkäisenä kalliona, jota tuuhea rantalepikko reunusti.

Mutta saaren eteläpuolella oli lepikossa aivan kuin portti, josta sileä hiekkaranta laskeutui loivana myötäleenä veteen. Sen lähelle ohjasivat he veneensä, ja kun he olivat purkaneet tavaransa lepikon suojaan, soutivat isä ja poika lähellä olevalle pikku lahdelle. Hetken kuluttua olivat onget valmiina, ja pojan kädet vapisivat jännityksestä, kun hän heitti omansa veteen.

Muutaman minuutin kuluttua katosi koho vedenpinnan alle.

Silloin poika huudahti riemusta ja tempasi onkensa niin kiivaasti ylös, että köyryselkäinen ahvenenvenkale lennähti suoraan yli veneen — ja katosi veden alle.

— Voi, nyt se meni! — huudahti hän hätääntyneenä, mutta samassa hän tointui: kala olikin vielä ongessa — ja hetken kuluttua se oli veneessä.

Poika oli ensimmäistä kertaa veneessä onkimassa, ja kun hän huomasi rikkoneensa kalamiehen kaikkein tärkeimpiä sääntöjä, joista isä oli tullessa varoittanut, niin hän punastui häpeästä. Ja kun isä vain katsahti häneen äänettömästi, niin kuiskasi hän hiljaa, katkonaisesti:

— En minä enää koskaan . . . isä . . . Saatpa nähdä, isä . . .

— No, minä luotan siihen, — vastasi isä myös kuiskaten. Ja kun samassa tuli toinen kala pojan onkeon, veti tämä sen ylös niin tyyneesti, että Antti tunsu hellää ylpeyttä rinnassaan.

Kun he olivat saaneet kaloja riittävästi keittoon varten, palasivat he rantaan, jossa kahvi oli odottamassa. Se juotiin tuoreen vehnäleivän kanssa, ja sitten sanoi Antti vakavasti:

— Kas niin, äiti! Perkaa sinä nyt kalat ja laita soppa valmiiksi, niin ehkä se saadaan syödä jo omassa huvilassa. Tule sinä, Arvo, auttamaan isää rakennustyössä.

Poika hypähti seisoalleen silmät loistaen, ja siskokin löi pienet kätensä yhteen ja huudahti innostuneena:

— Enkö minä myös saa tulla isää auttamaan!

— No tule, tule! Nyt tiedän! Laita itsellesi lehtiluuta noista lepänoksista, niin saat tulla la-kaisemaan uuden salin lattian!

Antti oli viime lauantaina löytänyt ihanteellisen paikan, jossa kaksi kulmittain olevaa kallion sivua muodostivat kumpikin valmiin, parin metrin korkuisen sileän seinän. Ja kolmannella sivulla oli vielä saman korkuinen kivilohkare — kuin tehty kurkihirren tueksi. Hän oli jo ennen latonut muutamista tasaisista kivistä pöydän keskelle lattiaa, ja kun hän oli asettanut veneestä tuomansa „kurkihirren“ — maston — paikoilleen, huudahti hän reippaasti:

— Kas niin, nythän meillä on valmiina kaksi seinää, kurkihirsi, ja pöytäkin lattialla! Ja pian on muikin valmista.

Poika tajusi nyt vasta isän suunnitelman ja huudahti ihastuksesta. Sitten he toivat rantalepikosta muutamia suorja salkoja, ja kun isä puolisen tuntia työskenteli, oli kolme metriä pitkän „huvilan“ runko valmis. Sen jälkeen levitettiin molemmat purjeet rungon päälle, kiinnitettiin nuorien ja kivien avulla niin lujasti ja tasaisesti, ettei seinissä ollut ainoatakaan ryppyä eikä rakoja. Ja

kun katon harja oli kaksinkertainen, ei sade eikä tuuli voisi heitä hätyyttää.

Lopuksi tuotiin kaksi nelikulmaista kiveä — isälle ja äidille tuoleiksi, ja seinät koristettiin kukkivilla pihlajanoksilla. Kun kaikki oli valmista, pyyhkäisi isä hikisiä kasvojaan ja kuiskasi lapsille salaperäisesti:

— Menkää nyt äidin luo ja sanokaa, että hän toisi kalakeiton tänne, ja tuokaa te ruokakori... Mutta älkää sanoko, että täällä on mitään — niin äiti ehkä hämmästyvä vähäsen.

Katri oli alusta alkaen pitänyt miehen rakennuspuuhia puoleksi leikkinä, jolla tämä ilahduttaa lapsia, ja nyt hän oli ollut niin kiintynyt ruoanlaittoon, ettei joutanut toisten askareita ajattelemaan.

Kun hän saapui katajapensaikon sivu ja näki yht'äkkiä majan edessään, pysähtyi hän hämmästyksen valtaamana. Lapset purskahtivat raikuvaan nauruun, ja Antti aukaisi kumartaen teltanaukon ja sanoi leikillisen kohteliaasti:

— Saanko nöyrimmästi pyytää rouvaa astumaan kesähuvilaansa. Se on tosin matala — mutta se on ensimmäisemme, ja alku on aina hankala...

— Miten sinä... olet. Miten tämä on mahdollista, — sammalsi Katri. Ja kun hän vihdoinkin astui sisäpuolelle, kyynelyivät hänen silmänsä; hän vilkaisi taakseen, ja nähtyään lasten jääneen ulkopuolelle hän kiersi kätensä miehensä kaulaan

ja kuiskasi onnesta ja liikutuksesta värisevin äänin:

— Oi, Antti... minä olen niin onnellinen, niin onnellinen...

Antti oli aikonut käydä auringonnousun ajoissa ongella, mutta kun hän heräsi ja katsahti ulos, oli aurinko jo noussut, ja lintujen laulu tuntui tuhatäänisenä, helkkyvänä kuorona aivan täyttävän tyynen avaruuden. Hän näki lehtipuiden välistä peilityynen meren, josta kuin valtaavan suurena, vihreänä kukkavihkona kohosi lehtisaari...

Hän katsoi lapsiaan ja vaimoan, jotka rauhallisesti hengittäen nukkuivat vieretysten, ja muistaessaan tulevan kilpailun hän oli hyvillään myöhästymisestään — hän päätti levätä oikein perin pohjin.

Ajatukset ja muistot täyttivät hänen mielensä, eikä hän voinutkaan heti nukkua... Lopulta hän päätti vain kuunnella lintujen laulua, koetti laskea sen eri säveliä, mutta se ei onnistunut... Tuo tuhatääninen helkyntä tuntui vähitellen sekaantuvan — ja lopulta häipyvän jonnekin etäisyyteen...

Kun hän vihdoin heräsi yhdeksän aikaan, kahti häntä vastaan neliääninen, riemukas nauru. Katri oli ajatellut samoin kuin hänkin, ja lapset

olivat odottaneet toista tuntia, jotta isä ehtisi oikein levätä ennen kilpailua.

Kun kahvi oli juotu, menivät he kaikki yhdessä uimaan, ja ilma kajahteli riemukkaista äänistä. Arvo haastoi äidin uintikilpailuun, sillä äiti oli aina ennen voittanut poikansa; mutta nyt voitti Arvo loistavasti, ja hän tunnusti ylpeänä, että oli varta vasten harjoitellut jo pitkät ajat . . .

Kun Antti nousi vedestä, tunsu hän itsensä niin virkeäksi ja voimakkaaksi, että hänen täytyi vielä kerran kokeilla. Ja kun kivikuula lennähti yli entisen ennätyksen ja pituushyppykin meni hyvin, kävi hän yhä varmemmaksi.

Ja kun heidän veneensä juhlan alussa saapui työvään huvisaaren rantaan, oli Antti mitä parhaimmassa kunnossa.

Kun kilpailut alkoivat, huomasi Antti, että naapurikaupungista oli saapunut eräs Rajala-niminen urheilija, jota ei juuri koskaan nähty suuremmissa kilpailuissa, mutta sitä useammin sellaisissa, joissa tiesi tulevansa ensimmäiseksi . . .

Antti kuunteli mielihyvällä, miten Rajalaa sanottiin palkinnonmetsästäjäksi, sillä vaikk'ei hän tahtonut itselleen sitä tunnustaa, niin häntä harmitti ja hermostutti, että tuo vieras uhkasi viedä häneltä voiton.

Kun 200 metrin juoksu alkoi, porhalti vieras

heti johtoon, ja ollen verraten hyvä juoksija ei hän voinut kuvitellakaan, että kukaan hätyyttäisi häntä täällä. Mutta kun Antti puolimatassa ilmestyi hänen sivulleen ja alkoi hiljaa, tuuma tuumalta kiristää ohi, ällistyi hän niin, että sekaantui tyyliinsään, ja hänen tappionsa näytti jo varmalta . . .

Mutta parikymmentä metriä maalista sattui Antti astumaan pienelle, pyöreälle kivelle, ja hän lennähti pitkälleen . . . Hän ponnahti ylös, mutta silloin olivat kaikki päässeet hänen ohitseeseen — vain viimeisen hän onnistui loppusyksyllä voittamaan parilla senttimetrillä . . .

Miten kävisi nyt, kun hänen aikansa oli toista sekuntia huonompi kuin voittajan . . . ? Voittaisiko hän muissa lajeissa niin paljon, että voisi korvata tämän tappion . . .

Kun pituushyppy alkoi, oli Antti tavattoman jännittynyt. Ja kun hänen kilpailijansa loikkasi lähes kuusi metriä, hermostui hän yhä enemmän — ja hänen oma hyppynsä meni liian matalaksi . . .

Toisella vuorolla hän hyppäsi kaikkein pisimmälle, mutta astui yli laudan! Hän näki kilpailijansa ivallisen silmäyksen, ja hänen oli vaikea hillitä itseään . . .

Mutta silloin hän huomasi, että häviäisi joka lajissa, jollei heti tyynty — vain siinä tapauksessa hän voisi vielä voittaa . . . Ja kun hänen

viimeinen vuoronsa tuli, merkitsi hän vauhdin-
ottopaikan, mittasi askeleensa ja hyppäsi . . .

Hän ponnisti puoli metriä kauempaa, mutta hyppy oli siitä huolimatta vain kaksi senttiä lyhyempi kuin voittajan . . . Antti näki vastustajansa hermostuvan; hän itse sitävastoin muuttui yhä tyynemmäksi . . .

Kuulantyönnön alkaessa oli Antti täysin tyynyt, ja hän sinkautti kuulan puoli metriä kauemmaksi kuin Rajala. Tämä sieppasi kuulan niin närkästyneen näköisenä, kuin olisi häntä törkeästi loukattu, ja hänen onnistuikin työntää miltei yhtä pitkälle kuin Antin. Mutta seuraavalla kerralla Antti paransi taas kolmisenkymmentä senttiä . . . Ja kun hän viimeisellä vuorollaan leiskautti hyvän joukon kolmattatoista metriä, kajahtivat hyvähuudot tavallista innokkaampina . . . Ja kun näki Katrin, joka silmät innosta loistaen huusi ja taputti käsiään, läikähti Antin rinnassa lämmin hellyyden ja onnen tunne — ja hän oli iloinen ja ylpeä siitä, että voi kunnostautua vaimonsa silmissä . . .

Seurasi sitten 1500 metrin juoksu, ja kun Antti oli hyvä hiihtäjä ja lisäksi ahkerasti harjoitellut, ei Rajala saanut häntä jäämään. Viimeisen kieroksen lähetessä katsoi mies huohottaen taakseen, kuin armaa pyytäen . . . Ja Antti tunsu vahingoniloa siitä, että tuon palkinnonmetsästäjän täytyy jäädä — ja sitten hän otti sellaisen loppukirin, että toinen jäi kuin seisomaan . . .

Viimeisenä lajina suoritettiin keihäänheitto. Antti lennätti jo ensimmäisellä heitolla yli neljäkymmentä metriä . . . Se vei kilpaveikolta viimeisenkin tarmon ja itseluottamuksen. Hänen heittonsa epäonnistuivat kokonaan, niin että eräs Antin seuratoveri voitti hänet monella metrillä. Viimeisellä vuorolla Antti ja hänen toverinsa paransivat yhä, ja kun sitten tuli Rajalan vuoro, tuijottivat kaikki jännittyneinä, miten tämä kalpeana ja vavisten tarttui keihääseen, otti vauhtia ja heitti . . . Keihäs lensi pienen matkaa, kääntyi poikittain ja putosi kuin siipirikko lintu maahan — tuskin puoli-väliin Antin heittoa . . .

Katsojat purskahtivat nauruun, ja joukosta kuului pilkallisia sutkauksia, jotka näyttivät sattuvan vieraaseen kuin piiskaniskut. Hän näytti niin kurjalta ja masentuneelta, että Anttia säählitti. Tuo mies oli todellisen urheilijan täydellinen vastakohta. Mutta samassa muisti Antti äskeiset ajatuksensa ja huomasi hämmästyen, ettei itsekään vielä ollut oikea työläisurheilija, jolla puhtaan urheiluhengen ja toverillisen yhteenkuuluvaisuuden tunteen tulee olla korkeimpana toimintaohjeena.

He olivat yöksi saapuneet saarelleen, ja lapset nukkuivat lehtivuoteillaan . . .

Mutta Katri ja Antti eivät voineet nukkua. He lähtivät ulos, ja nyt kävelivät he hiljaa, käsi kä-

dessä rantaan johtavaa polkua myöten. Ja Antti tunsu vaimonsa värisevän vartalon hellästi painuvan hänen käsivarttaan vastaan. Hän tunsu samanlaista onnea kuin kerran ennen, kymmenen vuotta sitten sillä hetkellä, jolloin he ensimmäisen kerran sanoivat rakastavansa toisiaan... Silloin oli ihan samanlainen ilta, juuri noin lauloi silloinkin laulurastas...

— Muistatko Antti... kun laulurastas lauloi myöskin...

Nuo sanat värähtivät niin kumman hiljaisina ja hellinä... Antti tarttui vaimonsa päähän, katsoi häntä silmiin ja kuiskasi liikutettuna:

— Katri... Katri... Mitä tämä on?... Mistä sinä tiedät ajatella juuri samaa kuin minäkin?

— Katsos, minä olen koko ajan ajatellut tuota iltaa — ja sentähden minun täytyi lähteä ulos...

Antti painoi Katrin syliinsä ja suuteli häntä, kuiskaten:

— Oi rakas, rakas... Miten minä voisin sinua kiittää...

— Ah... Sinä et saa puhua noin — sinähän olet tämän kaiken antanut...

— Voi, Katri... älä puhu... Minähän jo tuhosin elämämme, mutta sinä sen pelastit.

— Ei, ei, jos minä olisin oikein ymmärtänyt sinua, niinkuin nyt... niin kaikki olisi ollut toisin...

Näin he väittelivät keskenään, ja heidän katseistaan loisti niin suuri onni ja rakkaus, etteivät he olleet koskaan ennen sellaista tunteneet.

Nyt he istuivat äänettöminä toisiinsa nojaten, ja heitä ympäröi kesäyön salaperäinen hämärä, vain laulurastaan ääni helisi yhä . . .

Tuhannet muistot tulvahtivat Katrin mieleen. Hän muisti ne kauniit kuvitelmat, joista he silloin kerran haaveilivat, ne julmat pettymykset ja loppumattoman pitkät, onnettomat vuodet, jolloin heidän elämänsä oli luisunut yhä alemmaksi, jonnekin kauhistavaan syvyyteen . . . Ja nyt he kuitenkin olivat niin äärettömän onnellisia! . . . Sitä ajatellessa tuntui Katrista, kuin he olisivat olleet hukkumaisillaan myrskyiselle merelle ja nyt pelastuneet ihanalle saarelle . . .

PYÖRÄILIJÄ

Uuno silmäili hellyydensekaisella mielihyvällä sirorakenteista kilpapyöräänsä, jonka hän aamupäivällä oli puhdistanut ja tarkistanut kilpailua varten. Hän otti ruuviavaimen taskustaan, kiristi vielä kerran kaikkia muttereita ja lisäsi hiukan ilmaa takapyörän hentoon ratakumiin. Senjälkeen pyyhkäisi kuin hyväillen sen välkkyvää, emaljoitua runkoa ja nosti sen ulko-oven pieleen.

Sitten hän meni sisään, pesi kätensä, sukaisi tukkaansa, otti trikoopaketin ja lähti pyöräänsä taluttaen ulos portista.

Kun lasisiru voisi puhkaista yksinkertaisen ratakumin, vihelsi hän ajurin ja lähti ajamaan Eläintarhaa kohden.

Uuno oli vasta edellisenä kesänä innostunut pyöräilyyn. Hän oli käynyt huvikseen harjoittelemassa erään toverinsa seurassa ja sitten tämän kehoituksesta ottanut osaa alokaskilpailuun. Voittuaan sen kuin leikillä oli hän miltei piloillaan mennyt vielä 5 km rata-ajoon; ja kun kaksi parasta kilpailijaa ajoi yhteen, oli hän tullut siinäkin toiseksi. Vähällä piti, ettei hän voittanut ensimmäistäkin, jota myös pidettiin etevänä pyöräilijänä.

Kun Uunolla oli silloin vain tavallinen maantiepyörä, herätti hänen voittonsa huomiota, ja seuraavalla viikolla tarjottiin hänelle erään polkupyöräliikkeen taholta ensiluokkainen kilpailupyörä käytettäväksi. Ja jos hän seuraavana kesänä kykenisi kunnostautumaan kilpailuissa, luvattiin se antaa hänelle omaksi.

Se oli innostanut Uunoa tavattomasti, hän oli alkanut käydä miltei joka ilta harjoittelemassa Eläintarhan radalla. Ensimmältä oli hän monesti ollut menehtymäisillään harjoitellessaan vanhempien kilpailijain joukossa, mutta hän ei hellittänyt — ja vähitellen ajaminen muuttui yhä helpommaksi ja miellyttävämmäksi.

Hän ei sentään jättänyt muita urheiluharjoituksiaan. Miltei joka kerta hän mennessään pistäytyi Hesperiaan ja juoksi, hyppi, heitti keihästä ja kiekkoa, väliin väsymykseen asti. Mutta kun hän taas saapui pyöräilyradalle ja kiidätti toisten jälkeen, katosi väsymyksenkin kuin pyyhkäistynä.

Väliin yksin radalla ollessaan ajoi hän kierroksen toisensa jälkeen, kunnes ilta hämärtyi. Tuuli oli työntynyt, metsä seisoj radan ympärillä tummana ja liikkumattomana, ja viilennyt ilma humisi hänen korvissaan, hyväillen hänen hiestynyttä ihoaan. Niin hän kiiti kuin siivillä, muistamatta kotiinmenoa. Harmaa rata näytti pyörivän hänen allaan, ja ympärillä vilisivät puiden mustat varjot kuin hurjassa tanssissa.

Siinä ajurin rattailta ajaessa muistui Uunon mieleen taas se kevätilta, jolloin hänet oli ikäänkuin kohotettu „ensimmäiseen luokkaan“; kaupungin parhaat pyöräilijät, jotka aina olivat ajaneet kahden, kehoittivat häntä kolmanneksi joukkoonsa. Siitä lähtien olivat he iltaisin harjoitelleet kolmisin, ja kukin ajoi vuorotellen kolme kierrosta edellä. He sivuuttivat aina huonomman joukon kuin lentäen, ja kun joku yritti seurata, otettiin aina puolen kierroksen kiri, ja toisten täytyi jäädä.

Tuo muutos vaikutti suorastaan ratkaisevasti Uunon kehitykseen. Jo muutaman viikon kuluttua hän tiesi, että voittaisi milloin tahansa nämäkin harjoittelutoverinsa. Mutta hän pidätti itseään ja päätti yllättää heidät vasta pääkilpailuissa — voittaa kaikki oikein loistavasti. Silloin pyöräasiakin olisi selvänä.

Hän harjoitteli siis „spurtia“ entistä innokkaammin; hän tutki toisten asentoja ja polkemistapoja ja kokeili yksin ollessaan yksityiskohtaisesti, millä tavalla pääsisi mahdollisimman äkkiä äärimmäiseen vauhtiin — hän oli huomannut, että silmänräpäyksellinen nopeus ratkaisi koko kilpailun. Uuno oli ennen muiden tavoin yrittänyt päästä vauhtiin polkien ruumiinpainollaan, mutta kun hän oppi ohjaustankoa tukena käyttäen keskittämään koko ruumiinsa lihasvoiman joka polkaisuun, kykeni hän neljällä, viidellä potkaisulla pääsemään täyteen vauhtiin.

Hän ei vieläkään näyttänyt toisille ylivoimaisuuttaan, vaan kokeili heidän kanssaan heidän huomaamattaan. Kun esimerkiksi tuli hänen edeltäjävuoronsa, lähti hän niin äkkiä, että toiset jäivät heti muutamia metrejä, ja vaikka he miten ponnistivat, pysyi välimatka samana. Vasta kun he olivat nääntymäisillään, katsahti hän kuin sivumennen taakseen ja hiljensi. Toiset yrittivät puolestaan maksaa samalla mitalla, mutta hän oppi huomaamaan jo asennosta tai lihasten jännitymisestä, milloin nämä alkoivat „spurtata“, ja kun hän polkaisi pari kertaa koko voimallaan eikä päästänyt pienintäkään väliä, pysyi hän jäljessä ilman ponnistuksia.

Uuno havahtui mietteistään nähdessään ajurin kääntyvän Eläintarhantielle, joka oli täynnä kilpailuihin meneviä ihmisiä. Ajuri pääsi vain hitaasti eteenpäin, ja kun Uuno näki väistyvien ihmisten uteliaat katseet, harmitti häntä se, ettei ollut lähtenyt aikaisemmin.

Hän oli koko kesän valmistautunut tätä kilpailua varten ja ollut aivan varma voitostaan. Vieläpä oli hän epäsuorasti myöntänyt sen polkupyöräliikkeen johtajalle, kun tämä oli hymyillen sanonut kuulleen, että entiset voittajat pelkäävät häntä. Sentähden tuntuikin nyt niin nololta.

Tosin tiesi hän voittavansa omat miehet, mutta

hän ei ollut aavistanutkaan ulkomaalaisten osanottoa, ja nyt niitä oli tullut Saksasta, Ruotsista, Virossa ja Venäjältä, yhteensä toistakymmentä. Ollessaan eilen näiden kanssa radalla, oli Uno nähnyt parikin sellaista „sprintteriä“, ettei hänellä tuntunut olevan mitään mahdollisuuksia. Hän oli jo ajatellut luopua kilpailuista, mutta tunsikin, että sellainen menettely olisi epämiehekästä. Kun hän lisäksi muisti, ettei toisista ollut niinkään paljon vastusta ulkomaalaisille, päätti hän tehdä parhaansa.

Radalle saavuttuaan ymmärsi Uno heti, että kilpailuista muodostuisi suurenmoisimmat, mitä Suomessa oli nähty, ja hän tunsikin taas epämääräisen levottomuuden ja jännityksen värähtävän ruumiissaan. Joka puolella ympäröi rataa pyhäpukuinen, kirjava väkijoukko — ikäänkuin elävänä, monivärisenä vyönä, ja joukon yläpuolella liehui leudossa kesätuulella sadoittain loistavia lippuja; juhlalliset kansallisliput ja valtavan suuret sinivalkoiset ja punakeltaiset liput liikahtelivat hiljaa tangoissaan, ja niiden väliin pingoitetuissa nuorissa riippui toinen toistaan kirjavampia lippujonoja, jotka auringonpaisteessa heloittaen muodostivat ikäänkuin jättiläissuuren, loistavan sepeleen radan yläpuolelle. Ja joka puolelta kuului tasainen, sekava puheensorina, jossa kuvastui kiihkeä, odottava jännitys.

Miltei kaikki olivat jo käyneet näyttäytymässä radalla, kun Uno tuli pyöräänsä taluttaen pukuhuoneesta ja hypähti hermostuneena satulaan.

Silloin kajahti reipas marssi, ja Uno värähti kuin sähköiskusta.

Ajattelematta, huomaamatta jännittyivät hänen lihaksensa, ja hän syöksähti eteenpäin tuulispäänä. Ja kun se saksalainen, jota pidettiin voittajana, huomasi hänet takanaan, otti hänkin kirin. Mutta Uno jännitti koko voimansa, niinkuin juuri silloin olisi ollut kysymys voitosta, ja pääsi ohi.

Kuului kättentaputuksia ja huutoja, ja nyt vasta huomasi Uno, miten tyhmästi oli tehnyt ponnistaessaan voimiaan ennen kilpailua. Hän sai kuitenkin itseluottamusta ja päätteli ettei täällä ollut tappiokaan häpeäksi.

Kahdeksan kilpailijaa istui satulassa odottaen jännittyneinä lähtömerkkiä 1,500 m:n matkalle, ja tuhannet ihmiset tuijottivat heitä henkeä pidättäen.

Uno oli arvonnassa joutunut takariviin, ja saksalaisen jännittynyt selkä oli aivan hänen edessään. Hän tunsu jalkansa vapisevan polkimella ja puri hammastaan harmista ja häpeästä. Samassa kuului palkintotuomarin väräjävä ääni, sitten laukaus — ja niinkuin laukausta säikähtynyt lintuparvi pyrähti kirjavapukuinen ryhmä yht'aikaa eteenpäin.

Uno oli vaistomaisesti imeytynyt äskeisen kiistatoverinsa taakse ja tyyntyi kokonaan. Vauhti hil-

jeni, kuului vieraskielisiä sanoja, kukaan ei näyttänyt haluavan eteen, mutta sitten porhalti eräs ruotsalainen johtoon sellaisella vauhdilla, että suurin osa jäi jälkeen. Saksalainen sanoi jotain vierustoverilleen, ja tämä päästi hänet radan sisäreunalle. Ja kun Uno varjon tavoin kääntyi tämän jälkeen, koetti toinen tunkeutua väliin — mutta epäonnistui.

Kun parhain vastustaja oli hänen edessään, päätti hän pysytellä mahdollisimman lähellä, ettei kukaan toinen pääsisi väliin. Ja sitten, kun tullaan viimeiselle kierrokselle, sitten hän koettaa parhaansa . . .

Hän vilkaisi taakseen ja näki jonon pidentyneen. Ruotsalainen oli yhä edellä, mutta joku sinipaitainen ajoi hänen sivulleen, ja vauhti kiihtyi yhä vinhemmäksi. Matka läheni loppuaan. Mutta Uno seurasi yhä saksalaista tarkaten hänen liikkeitään. Hän näki jonkun pinnistävän ohitse, mutta saksalainen jäi jäljelle ja vilkaisi taakseen, kuin olisi odottanut Unon yrittävän myöskin ohi — ja lähti sitten.

Uno ei ollut nähnyt sellaista vauhtia, ja jollei hän olisi ollut varuillaan, olisi hän auttamattomasti jäänyt. Mutta nyt hän jäi vain pari metriä, ja kun hän saavutti saksalaisen, katsahti tämä taakseen hengästyneenä ja, kuten hänestä näytti, pettyneenä. Ja samassa ilmestyi toinenkin saksalainen entiselle paikalleen.

Kun viimeinen kierros läheni, tunsi Uno koko olemuksensa jännittyvän. Hänen aivoissaan välähti menettelytapasuunnitelmia jokaista mahdollisuutta varten, ja hän odotti vain hetkeä syökseen eteenpäin.

Mutta vain *eteenpäin*. — Sillä kun oikealla oleva saksalainen hyökkäsi ohitse ja kääntyi Unon eteen, samalla kuin edellä ajava *hiljensi* vauhtiaan, niin se tuli niin odottamatta, että hän oli törmäämäisillään tämän takapyörään. Hänen täytyi ohjata pois radalta, ja samalla hetkellä kuin saksalainen ponnistautui kiriin lennähti hän nurin pehmeälle nurmikolle — ja joku toinen pauskautui kiroten hänen vierelleen.

Samassa välähti totuus salamana hänen aivoissaan, salaman nopeudella ponnahti hän ylös, loikkasi pyörälleen, ja ikäänkuin sisällään räjähtävän raivon lennättämänä syöksyi hän eteenpäin. Hän kuuli kellonään hukkuvan hurjaan tuhatääniseen huutoon, hän sivuutti pari jälkimmäistä kuin lentäen, mutta etujoukko oli jo perillä.

Kun Uno sivuutti maalin, kuuli hän nimeään huudettavan, ja kun hän näki ilkityöntekijän hypäävän juuri pyörältään, lähti hän hammasta purren tätä kohden. Mutta palkintotuomarit ja yleisö ympäröivät saksalaisen niin, ettei Uno päässyt lähelle. Ja kuullessaan, että mies sai ankaran varoituksen, tunsi hän vihansa lauhtuvan, ja päätti yrittää entistä lujemmin seuraavilla matkoilla.

Seuraavana oli 5 km:n matka. Kun lähtölaukaus pamahti, ei Uno tuntenut jälkeäkään hermostuksesta — hän oli järkähtämättömästi päättänyt maksaa ilkityöntekijälle.

Hän ajoi nytkin tämän kintereillä ja tunki tyytyväisyyttä nähdessään tämän hermostuneena vilkuilevan taakseen. Vauhti oli nytkin hermostuttavan epätasainen: pari kertaa oli jono miltei pysähtynyt, kun kukaan ei tahtonut mennä edeltäjäksi. Sitten seurasi taas tuima pinnistys, jolloin huonommat jäivät jälkeen. Mutta Uno ei irroitautunut kertaakaan edeltäjästään, ja nähdessään tämän erään kirin jälkeen huohottavan luotti hän yhä enemmän suunnitelmaansa ja koetti säästää kaikki voimansa sitä varten.

Hän näki erään toverinsa antavan sovitun merkin nenäliinalla ja tiesi, että vain kolme kierrosta oli jäljellä. Hän jättäytyi sen verran jälkeen, että pääsi ulkosyrjälle.

Vielä kerran tunki hän epävarmuutta: jospa hän ei jaksakaan noin mielettömän pitkää kiriä, ja saksalainen saavuttaa hänet lopussa. Mutta hän luotti juuri siihen, ettei kukaan osaa odottaa sellaista ja että hän saa tarpeeksi etumatkaa.

Kun sitten puolitoista kierrosta oli jäljellä, ohjasi hän suoraan „kurvin“ yläreunalle ja sieltä alas pitkän sivun ulkoreunaa kaikkien ohi kuin ammuttu nuoli. Pyörät tuntuivat ulvovan hänen allaan, korvissa kohisi, ja sitten räjähti.

kättentaputusten ja tuhansien huutojen pauhu, paisuen ja kiihtyen kuin lähenevän pyörremyrskyn kohina. Uno katsahti radan toisessa päässä sivulleen ja näki toisten jääneen noin viisikymmentä metriä, ja hänen punapaitainen vastustajansa oli irtautunut toisista. Samassa soi kello, Uno vilkaisi hermostuneena taakseen, näki vain epäselvän vilahduksen, ja hänestä tuntui siltä, kuin toinen olisi saavuttamaisillaan. Hän unohti, että oli päättänyt ajaa tyynesti etumatkansa varassa ja ponnisti viimeiset voimansa. Kun puoli kierrosta oli jäljellä, näki hän välimatkan lyhentyneen puolella, ja ilkeä heikkous ja jäykkyys herpasi hänet kokonaan, rata peittyi kuin punertavaan savuun. Väkijoukon huuto kuului häipyvän jonnekin etäisyyteen, hän tunsi, että toinen läheni lähenemistään, mutta ei voinut enää mitään. Ja vain hämärästi hän tajusi, että oli sivuuttanut maalin, ennenkuin toinen pääsi hänen ohitse. Mutta se ei enää tuottanut iloa, hänen silmissään pimeni, ja rata alkoi yhä ankarammin heilahdella, kuin valtamerilaivan kansi myrskyssä; hän oli jo kaatumaisillaan, mutta tajuttuaan, ettei heilunta ollut todellista, sulki hän silmänsä, puri hammasta ja antoi pyörän kulkea omalla vauhdillaan.

Hän kuuli taas väkijoukon valtavan huudon, hän erotti siitä oman nimensä, ja kun hän oli ajanut voittokierroksensa, näki hän ympärillään innostuneen joukon. Hänet temmattiin suoraan pyö-

rältä ja paiskattiin ilmaan. Hän kielsi, koetti selittää, vastustaa, mutta hänen huutonsa hukkui kuin myrskyn pauhinaan; leikkipallon lailla lennätettiin häntä kerta toisensa jälkeen, ja yhtenä sekavana pyörteenä vilahtelivat hänen silmissään sinertävä taivas, liehuva lippujoukko ja lukematomat innostuneet kasvot huutavine suineen. Kuin unesta havahtuen tunsu hän vihdoin, että toverit kantoivat häntä olkapäillään, ja tuo tuhatääninen huuto seurasi häntä pukuhuoneeseen asti.

Kun kilpailijat hetken kuluttua huudettiin 1,609 m:n eli mailin matkalle ja hän nousi seisomaan, tunsu hän vieläkin jaloissaan tuota omituista hermittömmuutta. Silloin hän yht'äkkiä ymmärsi, että hänen on edullisinta jäädä pois tältä matkalta, ja hän käski ilmoittaa siitä palkintotuomareille.

Toverit hämmästyivät ensin, mutta pian he myönsivät, että Uno oli tehnyt viisaasti. Hän otti päällystakin ylleen ja istahti pukuhuoneen seinustalle.

Laukauksen jälkeen syöksyi eräs kilpailijoista eteen aivankuin aikoen irroittautua koko joukosta, mutta hänet saavutettiin jo ensi kulmassa, ja joku porhalsi hänen ohitseensa niin läheltä, että molemmat törmäsivät yhteen; kuului rysähdys, ja yhtenä rykelmänä paiskautui neljä pyöräilijää radan sivuun.

Väkijoukko liikahti kauhusta värähtäen, kuului kimeitä kirkaisuja, ihmisiä juoksi paikalle — ja

samassa näki Uuno, että hänen kaatajansa oli kuin kohtalon kostosta joutunut itse samanlaiseen asemaan kuin mihin äsken toimitti hänet. Mutta silmänräpäyksessä saksalainen ponnahti pystyyn ja lähti toisten jälkeen sellaisella vauhdilla, ettei Uuno voinut olla ihailematta häntä. Toinenkin nousi, mutta hänen pyöränsä ohjaustanko oli vääntynyt vinoon; kolmanneltakin oli pyörä särkynyt, ja miehen toinen polvi oli veressä; mutta neljäs makasi pyörtyneenä maassa — jotavastoin hänen pyöränsä oli singahtanut kauas ruohikolle saamatta naarmuakaan.

Uuno seurasi jännityksellä, miten saksalainen saavutti toiset juuri ennen kuin viimeinen kierros alkoi, mutta mies oli kuluttanut voimansa loppuun ja jäi loppuspurtissa kolmanneksi ruotsalaisen ja toisen saksalaisen jälkeen.

Kun tasoitusajo alkoi, oli Uuno mitä parhaimmassa kunnossa, kun taas hänen päävastustajansa näytti äskeisen tappionsa jälkeen sangen hermosuneelta.

Edellisten matkojen perusteella oli Uuno saanut vähän etumatkaa saksalaisesta, joka oli rajamiehenä, ja ruotsalainen oli pienen matkan päässä Uunosta. Uuno tiesi saavuttavansa tämän, jos tahtoi, mutta kun laukaus kajahti, ei hän lähtenytäkään tavoittamaan edellä olevia, vaan päätti taas asettua vastustajansa taakse.

Saksalainen näytti uhallakin päättäneen jätättää

kiusallisen seuraajansa, ja radan päässä hän yht'äkkiä ohjasi ylös kurvin ulkoreunalle ja sieltä alas niin raivoisalla vauhdilla, että Uuno todella jäi heti parikymmentä metriä eikä olisi ollenkaan saavuttanut, jollei olisi ollut perinpohjin harjaantunut tällaistaikin tilaisuutta varten. Hän polkaisi siis äärimmäisin voimin vain viisi, kuusi kertaa, ja vaikka saksalainen innostui nähdessään välimatkan yhä pitenevän, jatkoi hän samaa vauhtia, polkien mahdollisimman kevyesti. Vasta radan toisessa päässä hän kurvin yläreunalta hyökkäsi alas kuin haukka pakenevan saalinsa jälkeen, ja vaikka toinen huomasi sen ja kiristi viimeisensä, niin takaa-ajaja läheni murhaavaa vauhtia. Hän sivuutti toiset kuin lentäen, hänellä oli vain yksi ajatus: hänen täytyy saavuttaa tuo pakeneva — ikäänkuin kilpailu olisi ollut heidän kahdenkeskinen voimainmittelynsä. Hän oli jo saavuttamaisillaan ja näki saksalaisen syöksyvän vielä kahden ohitse. Jälkimmäinen näistä yritti sivuuttaa toverinsa, mutta hänen pyöränsä horjahti sivullepäin — aivan Uunon eteen! Uuno heittäytyi kaikella tarmollaan sivulle, ja vain äärimmäisillä ponnistuksilla onnistui hänen pysyä pystyssä. Mutta hänen vauhtinsa oli pysähtynyt, ja saksalainen sai tarvitsemansa etumatkan; hän näyttikin ponnistavan uudella innolla eteenpäin. Uuno puri hammasta, ja tuhansien huutojen toistaessa hänen nimeään yhä vaativammin jännitti

hän vielä kerran kaikki voimansa. Mutta vaikka hän pääsi lähemmäksi, täytyi hänen hellittää. Hän oli niin nääntynyt, ettei jaksanut seurata, kun ruotsalainen porhalsi hänen ohitse, ja niin päätyi hän vasta kolmantena perille.

Seuraavalla matkalla puhkesi Uunon pyörästä kumi, ja hänen täytyi keskeyttää.

Mutta kun hän myöhään illanvieton jälkeen tuli kotiin, käsitti hän kunnialla kestäneensä tämän päivän. Sillä kilpailut olivat olleet niin ankarat, että hän jäi ainoaksi suomalaiseksi, joka sai pelastetuksi palkintoja kotimaahan.

KILPALADULLA

Muistelmä vuosisatamme alkua ajoilta

Neljäkymmentä ohuesti puettua hiihtäjää seisoi suksillaan pitkässä rinnakkaisrivissä hangella, joka talvisen aamuauringon kellertävässä valossa välkyi ja kimalteli kuin tuhansien timanttien peittämä. Kentän reunalla seisoivat nuoria kuuraisia koivuja häikäisevän valkoisina — kuin hohtavan valkoisiin puettuja neitosia, jotka jännittyneinä odottavat satumaisen juhlan alkua.

Yht'äkkiä kajahti tyynessä pakkasilmassa terävä, käskevä ääni:

— Valmiit!

Neljäkymmentä nuorta vartaloa kyyristyi jännittyneesti eteenpäin, kahdeksankymmentä sauvaa iskeytyi tuimasti kirskahtaen hankeen, ja soriseva väkijoukko pysähtyi paikalleen liikkumattomaksi, äänettömäksi. Kuului vain hillitty huouta, joka kohosi ilmaan punertavana huuruna, kuin suitsutuksen savu — ja edempänä paukahti äkeästi pakkänen.

Merkinantajan pistooli kohosi hitaasti ilmaan, pysähtyi hetkeksi . . .

Laukaus kajahti kallioiden välissä terävänä, monikertaisena yhteislaukauksena, ja kuin sen säikyttämä

villipeuraparvi syöksähti hiihtäjään rivi humahtuen eteenpäin, hajaantuen, häipyen lumipilveen; kuului katselijain kiihkeitä kehoitushuutoja ja kiukkuisia ärähdyksiä, kun kilpailijoita takertui toisiinsa — kaatui kuin yhteislaukauksen satuttamina . . .

Armas Hanka oli asettunut äärimmäiseksi vasemmalle, ja hänen jänteillä kasvoillaan kuvastui luja päättäväisyys: hän oli päättänyt ehtiä ensimmäisenä puiston pikku portille. Se oli niin kapea, että vain kaksi pääsi rinnakkain ulos, joten siinä syntyi tavaton sekasorto, kun kaikki yrittivät ensimmäiseksi. Mutta Armas oli paljon harjoitellut erikoisesti nopeutta, ja hän kiiti sellaista vauhtia, että ehti kolmattakymmentä metriä ennen muita, ja työnnettyään vielä muutaman kerran kaikin voimin katsoi hän myötämaata liukuessaan taakseen ja näki, miten kymmenkunta miestä läheni rinnakkain porttia jokainen luullen kai ehtivänsä ensiksi — ja niin törmäsivät kaikki yhteen, kaatuen, takertuen toisiinsa — ja takaapäin ryntäsi muu joukko hurjaa vauhtia samaan iloon, muodostaen portille sadattelevan, sätkivän röykkiön, joka muistutti kosken niskalle kasaantunutta tukkiruuhkaa. Ja kun etumaiset vihdoin hermostuneina, huohottaen lähenivät, oli Armas päässyt hengästyksensä ja jatkoi tynnin, joustavin potkuin, käsivoimiaan säästäen, etenemistään.

Tuon oudon nuorukaisen nopea lähtö ja kevyt

hiihtotapa oli hieman hermostuttanut hienon isäntäseuran hienoja, ruotsalaisia johtajia. He olivat nytkin pitäneet varmana voittajana erästä oman seuransa ruotsinkielistä ylioppilasta ja sen perusteella hankkineet ensimmäiseksi palkinnoksi arvokkaan hopeamaljakon . . . Menisiköhän se nyt tuolle pojalle? Mutta he rauhoittuivat, kun eräs ilmoitti ylioppilaan harjoitelleen erikoisesti tätä kilpailua varten — väsyttäköön toinen vaan heti itsensä.

Rata oli merkitty yli laajan peltoaukean suoraan merenlahdelle. Siellä oli edellisen yön tuuli tukkinut ladun kokonaan kuivalla, hiekantapisella pakkaslumella, joka tuntui kiukusta kirskuen tarrautuvan suksiin. Edestä päin puhalsi jäätävä viima, tunkien tuhansien neulojen lailla läpi ihon. Ja Armas tunsi rintaansa paleltavan, samalla kuin selkä kastui hiestä. Kun ei kukaan vielääkään aikunut tulla vuorostaan latua aukaisemaan, hiljensi hän tarkoituksellisesti vauhtiaan, ja hetken kuluttua kuului hänen takanaan terävä ruotsinkielinen käsky:

— Parempi vauhti!

— Täällä on raskas keli, vastasi Armas merkittävästi. Mutta eräät eivät tahtoneet ymmärtää, toiset eivät ymmärtäneet, ja Armas kuuli ivallisia paheksumisen huudahduksia.

— Näin ei ehditä kotiin edes illallisille!

— Toisilla ei ole kiirettä!

— Ehkä olisi paras pysähtyä oikein lepäämään!

— Ei vielä ilkeäisi levätä!

Armas hiljensi vieläkin ja viskasi pilkallisesti hymähtäen:

— Koko matkanhan te olette levänneet roikkumalla toisten hännillä. Jos minulla kiire olisi, niin lähtisin minä . . .

— Minulla on kiire! huudahti voitonvarmasti ylioppilas, jota odotettiin voittajaksi. Hän luuli Armaan uupuneen ja päätti jättää hänet murhaavalla vauhdilla. Ja koko etujoukko porhalsi hänen ohitseen.

— Se on oikein. Hauskaa matkaa! huudahti Armas iloisella, kohteliaalla äänellä.

Armas aavisti kilpailutoveriensa suunnitelman, päätti antaa heille pienen läksytyksen ja jatkoi vain tyyneesti hiihtoaan, jääden jälkeen. Tuleva voittaja vilkaisi taakseen ja lisäsi vieläkin vauhtiaan, niin että vain neljä kilpailijaa, joista kaksi oli hänen seuratovereitaan, pysyi hänen kintereillä.

Hän porhalsi samaa kyytiä kilometrin verran, jolloin hänen ystävänsäkin olivat jääneet jälkeen ja alkoivat hiljentää. Mutta kun hän hetken kulluttua katsahti taakseen ja näki Armaan lähentyneen, näytti hän hermostuvan ja paransi taas vauhtia.

Armas jatkoi joustavaa vuorohiihtoa hengästyttä kertaakaan, ja välimatka lyheni lyhenemis-

tään. „Voittaja“ käsitti, että jos toinen nyt saavuttaa hänet, merkitsee se hänen häviötään, ja jännitti kaikki voimansa. Mutta tuo toinen lähenei yhä järkähtämättömänä, varmana kuin kohtalo. Ruotsalaisen hiihto muuttui hermostuneeksi huitomiseksi, ja aina välillä vilkaisi hän hätäisesti taakseen — aivankuin uupunut, pakeneva pahantekijä, joka näkee takaa-ajajan lähenevän. Kun hän taas käänsi päätään, näki hän Armaan parinkymmenen metrin päässä lähenevän kuin lentäen, ja hetken kuluttua syöksähtivät Armaan suksien kärjet voittajan kannoille sellaista vauhtia, että tämä olisi saanut aika tölmäyksen, ellei tulijan olisi onnistunut seisahduttaa sitä voimakkaalla vastatyönnöllä, samalla kuin pyysi kohteliaasti anteeksi.

Ruotsalainen näytti suorastaan menehtyneeltä, ja kun hän katsahti anteeksipyytäjään, odottaen näkevänsä ivaan tai voitonriemua, kuvastui hänen hikisillä, kalvenneilla kasvoillaan sekaisin masennusta, häpeätä ja voimatonta vihaa — niinkuin toinen olisi tehnyt hänelle suuren vääryyden. Hän hiljensi vauhtiansa, toivoen toisen menevän ohitse, mutta Armas otti nenäliinan taskustaan, pyyhki kasvojaan, ja pääsi kokonaan hengästyksestään, jonka äskeinen ankara ponnistus oli synnyttänyt.

Noin puoli kilometriä vasemmalla oli hyvä talvitie, joka yhtyi hiihtorataan lahden perukassa. Kun ei Armas mennyt edelle, vaikka kolme jälkeenjänyttä tavoitti heidät, lähti voittaja äkkiä

oikaisemaan sinne ja päästyään kovaksi tallatulle tielle alkoi pyyhältää sellaista vauhtia, että toinen hänen tovereistaan rupesi uudestaan jäämään. Mutta nähtyään, miten kevyesti vieras pysyi mukana, hiljensi hän sen verran, että seuratoveri saavutti.

Lahden toisessa päässä poikkesi rata vasemmalle, ja sielläkin oli latu ummessa. Nyt lähti voittajan seuratoveri aukaisemaan latua, ja kun hän huohottaen väistyi sivuun, lähti toinen heistä eteen, auttaakseen voittajaa. Mutta pian hiljeni vauhti, ja miehen hengitys muuttui yhä kuuluvammaksi. Armas ei ollut yhtään hengästynyt, ja hän päätti rangaista noita herrasnuorukaisia niin, että muistaisivat sen vast'edeskin, ja sanoi ruotsiksi mahdollisimman ystävällisellä ja kohteliaalla äänellä:

— Nyt on kaunis ilma . . .

— On se, — ähkyi hengästyneenä hänen edellään hiihtävä nuorukainen.

— Suksi ei sentään taida oikein luistaa — vai kuinka?

Voittaja katsahti tuimasti taakseen ikäänkuin varoittaakseen toveriaan, mutta tämä oli kuin pökertynyt ponnistuksesta, ja osoittaakseen, että hän voi keskustella niinkuin toinenkin, huohotti hän katkonaisesti.

— Ei . . . ei luista . . .

— Sellaista se on — ei se hauskaa ole, — päät-

teli Armas niin vakavalla, säälivällä äänellä, ettei se voinut olla muuta kuin ivaa. Mutta muistaessaan, miten ylpeästi he äsken olivat eronneet hänestä, täytyi heidän ääneti niellä pilkka . . .

Hetken kuluttua saavuttiin metsään vanhalle ladulle, jolloin voittaja virkahti jotakin tovereilleen ja sivuutti toiset niin murhaavalla vauhdilla, kuin olisi lopultakin päättänyt jättää kiusallisen kilpailijansa. Toiset eivät kestäneet mukana vähäkään, ja kun Armas ei ollut tottunut murtomaahan, ei hän kyennyt seuraamaan pitkässä vastamässä; hänen suksensa liukahtelivat taaksepäin, ja ruotsalainen eteni kuin ilves, lisäten välimatkaa jok'ainoalla potkulla. Ja äkkiä Armas huomasi kiven suksensa edessä ja kohotti jalkaansa. Mutta silloin suksi heltisi, lähtien luisumaan takaisin päin alasmäkeä. Armas hermostui ja pyysi ruotsiksi, että jäljessä tuleva kilpailija pysähdyttäisi sen, mutta tämä viskasi jonkun ilkeän sanan ja pyrähti pilkallisesti naurahten ohi — ja heti hänen jäljessään toinen.

Armas potkaisi jalkansa mäystimestä ja hyökkäsi hurjistuneena pakolaisen jälkeen, mutta juuri kun hän oli saavuttamaisillaan sen, astui hän lumen alla piilevään pellon ojaan, pauskautuen pitkälle syvään lumeen. Hammasta purren syöksähti Armas pystyyn, rientäen tavoittamaan sustaan, joka oli jo kaukana mäen alla. Lumi pölisi pilvenä hänen ympärillään hänen juostessaan, mutta hänen oli pakko nähdä kilpailijan toisensa

jälkeen porhaltavan hänen ohitse, ja ennenkuin hän ehti kahlata takaisin ladulle, sivuuttivat miltei kaikki hänet, jatkaen hyvää vauhtia matkaansa.

Mutta Armas ymmärsi, ettei tässä kiukku auta. Ja mitäpä siitä, vaikkei voitakaan... Tulee vielä toinenkin kilpailu!

Tuo ajatus tyynnytti häntä, ja hän alkoi rauhallisesti hiihtää viimeisen miehen jäljessä. Hengästys menikin heti ohi. Hetken kuluttua sivuutti hän koko jonon sellaista vauhtia, ettei yksikään pystynyt häntä seuraamaan. Parissa minuutissa hän sitten saavutti kaksi jonosta eronnutta kilpailijaa, ja sivuutti ne samoin kuin edellisetkin.

Silloin lennähti hänen mieleensä, että voi vieläkin päästä palkinnoille, kun vain tyynesti jatkaa, olihan vielä lähes kaksikymmentä kilometriä matkaa jäljellä. Olihan hän viime talvenakin saavuttanut kaikki, vaikka ensin hiihti harhaan, jäädessä viimeiseksi — ja nyt hän oli paremmassa kunnossa.

Erikoinen innostus valtasi Armaan. Hän sivuutti yhä useampia, niin että vain neljä enää oli edellä. Hiihtäessään sitten kiinni saman nuorukaisen, jolta oli pyytänyt kohteliaisuuden osoitusta, tunsikin Armas ilkeätä kostonhimoa, ja hän antoi suksiensa silloin tällöin kolahtaa edelläolijan kannoille ja pyysi joka kerta anteeksi, aivankuin ei olisi voinut estää suksiensa luisumista toisen hitauden vuoksi. Toinen ymmärsi

sen, mutta ei juljennut sanoa sanaakaan, muistaessaan äskeisen menettelynsä. Ruotsalainen vavahti joka kolahduksesta kuin ruoskan iskusta. Uuvuttava väsymys valtasi hänet tylsistyttävänä myrkkynä — ikäänkuin vaistomaisesti hän ponnisti kaikki voimansa, päästäkseen pois toisen läheisyydestä, jossa jo ilmakin tuntui tuottavan kirvelevää häpeää.

Vaikka Armas tunsikin menettelevänsä sopimattomasti ja raa'asti, ei hänellä sillä hetkellä ollut mielestään velvoitusta hienotunteisuuteen sellaisia kohtaan, jotka, vaikka olivatkin sivistyneitä, olivat menelleet niin halpamaisesti, ettei hän koskaan julkeisi. Ja kuin raaka ajaja ruoskien pakottaa nääntyneen hevosesensa laukkaamaan eteenpäin, samoin jatkoi hän menettelyään, säästäen töytäyksiiän kohteliailla anteeksipyyntöillä. Muutamat kilpailijat alkoivat jo lähetä arveluttavasti, ruotsalainen huohotti kuin tukehtumaisillaan, ja lopulta hän pysähtyi ladun viereen väsymyksestä vavisten. Armas sivuutti nuorukaisen ja hetken kuluttua kaksi hänen toveriaan, jotka olivat hieman edellä. Mutta toinen kilpailijoista hyökkäsikin heti Armaan jälkeen, ja kun hän oli ruotsalaisten seuran parhaimpia hiihtäjiä, ei Armas kyennytkään jättämään häntä, niinkuin oli aikonut. Armas huomasi itse menneensä samaan loukkuun kuin toiset äsken — tehnyt saman virheen ja käyttäytynyt yhtä typerästi. Hän katui katkerasti, että oli an-

tanut sellaisen vallan kostontunteelle. Hän vilkaisi taas taakseen, ja kun välimatka oli yhä entisellään, hermostui hän ja alkoi porhaltaa eteenpäin kuin takaa-ajettu.

— Ei — heidän *täytyy* jäädä! — päätteli hän itsekseen. — Hän ei katsahda taakseen ennenkuin vähintään kilometrin hiihdettyään. Saavuttakoon jos saavuttaa — onhan vielä matkaa jäljellä!

Tuo päätös tyynnytti hänen mielensä, ja hän päätti hiljentää, kunnes hengästys menisi ohi. Hän oli muutaman kerran kuulevinaan lähenevien suksien sihinää, jolloin pää tahtoi väkisin kääntyä taaksepäin. Mutta hän hillitsi itsensä, hiihtäen pitkin ja joustavin potkuin — pohjalaista vuorohiihtoa. Hänen väsymyksensä katosi, vauhtinsa kasvoi vähitellen, aivan kuin sisällä kuohuvan elinvoiman pakotuksesta, ja kun hän lopulta katsoi taakseen, oli toinen jäänyt lähes puoli kilometriä.

Armas oli vähitellen lähestynyt etumaista, ja kun tälle sattui erään jyrkän alamäen käänteessä sellainen onnettomuus, että kaatui, Armas paransi vauhtiaan ja saavutti pakenijan juuri silloin, kun he saapuivat urheilupuiston portille.

Odottavasta katsojajoukosta kuului kehoitus-huutoja lähenevälle voittajalle. Tämä vilkaisi taakseen ja otti kirin jätättääkseen kiusallisen seuralaisensa, mutta Armas vastasi samalla mitalla jäämättä tuumaakaan.

Ja kun voittaja vielä kerran vilkaisi taakseen, lisäten vauhtiaan, suisti Armas yht'äkkiä sivuun ja syöksähti ohi vastustamattomasti.

— Hankal Hankal! Hyvä, hyvä! — kajahti innostunut suosionhuuto. Se tarttui Armaaseen väkevänä kuin kosken pyörre, jännittäen jokaisen lihaksen kuin kimmoavaksi teräsvieteriksi.

Toinen ponnisti viimeisetkin voimansa päästäkseen ohi, mutta se ei onnistunut, päinvastoin alkoi mies jäädä jälkeen. Ja joukon huuto kasvoi, paisui kuin lähenevän pyörremyrskyn kohina.

Merkkipaalun luona olevalla pöydällä oli valmiina vettä, lämmitettyä maitoa y. m. Armas pysähtyi ja pyysi lasin maitoa. Hänen juodessaan saapui hänen kilpailijansa nääntyneesti huohottaen, ja miehen hikisillä kasvoilla kuvastui katkeruus, häpeä ja voimaton viha, kun hän vilkaisi Armasta. Hänen ystävänsä tarjosivat hänelle maitoa, vettä ja marjamehua, mutta hän ei vastannut mitään, vaan jatkoi samaa kyytiä kuin henkensä edestä.

Armas muisti, miten röyhkeästi toinen oli häntä kohdellut, ja tuo murhaava silmäys harmitti häntä hiukan. Ja yht'äkkiä hän lähti toisen jälkeen. Tämä oli jo parikymmentä metriä edellä, mutta Armas alkoi lähetä häntä sellaisella vauhdilla, että katselijajoukko puhkesi taas innokkaisuun hyvähuutoihin, joihin entisen voittajan kannattajat

vastasivat kiihkeästi yllyttämällä suosikkiaan; mutta se ei auttanut nytkään — hetken kuluttua kalahitivat Armaan suksenkärjet pakenijan kannoille, ja he katosivat taas peräkkäin lopputaipaleelle.

Toisetkin kilpailijat saapuivat vähitellen puistoon, mutta päähuomio oli kiintynyt kahteen ensimmäiseen. Pieni osa luotti vieläkin entiseen voittajaan, selitellen, miten hän silloin ja silloin oli ollut niin ja niin paljon jäljessä, mutta loppumatkalla kuitenkin sivuuttanut kaikki. Mutta valtava enemmistö oli kadottanut kaiken luottamuksensa entiseen „jumalaan“ ja väitti uuden suosikkinsa varmasti voittavan.

Jännitys kohosi kiehumäpisteeseen, kun saapumisaika alkoi lähetä. Mutta ennenkuin kukaan vielä saattoi odottaakaan, kuului kalliolta jännittänyt huuto:

— Ensimmäinen tulee!

Joukko liikahti, ja sekavan sorinan seasta kuului epäuskoisia huomautuksia:

— Olisiko se mahdollista . . . ?

— Ehkä se on joku sivullinen . . .

— Eihän kukaan näin pian ole . . .

— Ei Hangasta tiedä . . . se hiihti ihan kuin leikillä . . .

Silloin kuului portin ulkopuolella olevien innostunut huuto, ja palkintotuomarien lähetti laski

huimaa vauhtia alas kalliolta ja selitti jännityksestä värisevällä äänellä:

— Sillä on harmaa paita . . .

— Hyvä! — kuului erään palkintotuomarin voitonriemuinen huudahdus. — Kyllä minä sen tiesin, että hän loppumatkalla parantaa . . .

— Sitä minäkin . . .

Ja katsojajoukosta erotti sekavan sorinan seasta katkonaisia ääniä:

— Minä en ikinä usko, että . . . sivuuttanut Hangan . . .

— Hanka se on!

— Se on tietty . . . Hanka . . .

Portin ulkopuolella näkyi liikettä, ja samassa syöksähti portista sisään yhtenä pyrähdyksenä voittaja, jonka jokainen tunsi hiihtotavasta Hanguksi. Ihmisjoukko puhkesi raikuvaan riemuhuutoon, joka kiihtyi yhä valtavammaksi, kajahdellen kallioiden välissä kuin ukkonen. Armaan musta villapaita oli tullut aivan märeksi hiestä ja pakkasessa huurtunut, joten se kaukaa näytti harmaalta.

Armas oli pakkasen ja tuulen takia pannut kaksi paitaa villapaidan alle, ja nyt hän oli märkä kuin uitettu; hiki virtasi yhtä mittaa alas kasvoilta, tunkien kirpeän suolaisena silmiin. Mutta hän ei siitä välittänyt; nyt ei tuntunut merkkiäkään jäykistymisestä — joka jänne tuntui notkean joustavalta kuin voideltu. Joukon huuto kiiti kylmänä

värähdyksenä hänen ruumiinsa lävitse, ja miltei huomaamatta kiihtyi hänen vauhtinsa ihan hui-
maavaksi. Taas sokaisi hiki hänen silmänsä, mutta huomattuaan edessään pienen myötämien työnsi hän muutaman voimakkaan lykkäyksen silmät um-
messa ja liukuessaan sieppasi nenäliinan, pyyh-
kien perin pohjin kasvonsa ja otsansa, ja sitten hän otti sellaisen loppukirin, että ruotsalaiset palkintotuomarit yhtyivät huomaamattaan joukon jyrisevään hyväksymishuutoon.

Armas olisi mielellään tahtonut nähdä vastusta-
jansa perilletulon, mutta hän ymmärsi, että seiso-
minen hiestyneenä pakkasessa merkitsi itsemurhan valmistelua. Sentähden hän oli varannut puhtaan paidan erään toverin poveen, ja koleassa puku-
huoneessa hän riisui höyryävät paitansa, pyyhkäisi pesuvadissa olevalla lumella hikistä ruumistaan ja hankasi kuivaksi karkealla liinalla. Kun hän sitten puki ylleen kuivan, lämpimän paidan, tunsi hän suorastaan nautintoa, ja väsymys katosi heti; niin kävi aina, ankarankin kilpailun jälkeen — eikä hän ollut koskaan saanut edes nuhaa. Kun päällyspaita oli liian märkä, asetti hän kaksinkertaisen sanoma-
lehden aluspaidan päälle, jolloin ei tarvinnut pe-
lätä vilustumista kovimmassakaan pakkasessa.

Eräs Armaan toveri toi tiedon, että hänen aikansa oli 2 tuntia 2 minuuttia eli paras, mitä paikkakunnalla oli saavutettu. Eikä hänen palat-
tuaan kentälle vastustaja vielääkään ollut saapunut.

Palkintotuomarit näyttivät nolostuneilta ja puhuivat jotakin tapaturmasta, kävellen kello kourassa edestakaisin . . .

Vihdoin, kun oli kulunut yli kymmenen minuuttia Armaan saapumisesta, kuului portilta huuto toisen lähenemisestä — ja täsmälleen kaksitoista minuuttia ensimmäisen jälkeen saapui entinen voittaja perille, kovin uupuneena ja kolmannen ahdistamana. Horjuen nousi hän suksiltaan, änkyttäen jotakin pistoksesta ja olisi lysähtänyt polvilleen, jolleivät ystävänsä olisi häntä tukeneet.

Palkintojen jaossa ilmeni eräs seikka, joka elävästi kuvaa ajan urheiluoloja. Monet henkilöt olivat nähneet ne upeat hopeapokaalit, jotka kilpailujen alkaessa olivat seuran ravintolan kaapissa, ja lasioven läpi lukeneet kaiveruksista, että ne olivat juuri saman päivän kilpailujen palkintoja. Kilpailujen loputtua ei niitä enää näkynyt; ja palkintoja jaettaessa annettiin kolmelle ensimmäiselle samanlaiset pienet uushopeapikarit, joissa ei ollut merkkiäkään kaiveruksesta — ei edes sitä, että ne olivat palkintoja. Tämä herätti suuttumusta, ja Armaan seuran puheenjohtaja esitti vastalauseen moista menettelyä vastaan. Mutta palkintotuomari vastasi, ettei heidän puoleltaan oltu etukäteen ilmoitettu, minkälaisia palkinnot tulevat olemaan, ja ne ovat nyt sellaiset kuin ovat.

Armas ei itse puolestaan ollut millänsäkään — hänestä oli pääasia, että oli voittanut. Ja jos

varakas herrasseura katsoi arvolleen sopivaksi tehdä pienen petoksen työläistä vastaan, niin sen tuottama häpeä oli heille tarpeeksi suuri rangaistus.

Ja niin raukesi koko vastalauseasia, niinkuin lukemattomat muut tärkeämmätkin vastalauseet ovat tässä maailmassa rauenneet.

SUDENA JOSSA

Peräpohjolan talviaamun kalseanharmaa hämää painaa lumista maata hyytävän kylmänä, kuoleman kaltaisena.

Ei risahdusta, ei tuulenhenkäystä — kaikkialla äänetöntä, harmaata, haudanhiljaista.

Joka puolella leviää muinoin palanut metsä, niin masentavan kolkkona kuin suuri, unhotettu hautausmaa — ja harmaiden jättiläisristien tavoin töröttävät tuhannet kuolleet rungot, kuroittaen katkenneita, lahoja latvojaan lyijynkarvaista taivasta kohden. Kaikki on niin yksitoikkoista ja kolkkoa, kuin olisi kalma surmaavalla henkäisylään sammuttanut luonnon viimeisenkin elonkipinän.

Mutta äkkiä kuuluu tassuttavia askeleita, ja harmaiden puiden välistä ilmestyy näkösälle harmaa, valtavan iso susi. Sen mahtavat käpälät uppoavat syvälle pehmeään lumeen, mutta se ei näytä hukan juoksua haittaavan. Vain silloin tällöin se pysähtyy, kohottaa nuuskien päätään, ja sen kylmä pedonkatse kiittää joka puolelle terävän tutkivana ja valppaana. Ja taas se jatkaa juoksuaan pitkin, kevyesti liukuvin askelin . . .

Saapuessaan suuren suon reunaan se pysähtyy ja seisoo pitkän aikaa liikkumattomana, muistuttaen jotakin lumiaavikkojen aaveolentoa. Sen mahtava pää, koko etupuoli on muuttunut lumivalkeiseksi jäätyneen hengityksen huurteesta, vain kita hohtaa punaisena väräjävine kielineen.

Se tuijottaa suon hämärään, ja sen sieraimet laajenevat jostakin selittämättömästä vaistosta, se nuuskii, nuuskii . . . Sitten se katsahtaa vielä kerran ympärilleen ja lähtee yht'äkkiä tuulen nopeudella laukkaamaan suoraan hämärässä hämmöttävää metsäistä saarikkoa kohden. Hetken kuluttua on se häipynyt näkyvistä.

Lähetessään saarikkoa seisahtaa susi silmänräpäykseksi, nuuhkaisee, kuuntelee. Ja taas eteenpäin nopein, äänettömin loikkauksin . . .

Metsänreunassa se pysähtyy uudelleen, tuntee tutun tuoksun, joka saattaa sen tuuhean turkin pörhistymään; se painuu matalana lumeen, sitten hypähtää muutamalla äänettömällä loikkauksella lumisten kuusien suojaan . . .

Siellä se seisoo silmänräpäyksen kuunnellen, nousee takajaloilleen. Lähtee taas matalana hiipimään eteenpäin, ja sen verestävissä silmissä välkky kylmä, pahaenteinen kiilto . . .

Pian se on perillä! Se pysähtyy huomattessaan komean urosporon, jonka vaaleat reidet ja sirot

takajalat vain näkyvät, kun se syvän lumeen kaivamansa kuopan pohjalta etsii nälkäisenä niukkaa ruokaansa. Se ei voi nähdä väijyvää vihollista. Susi hiipii matalana yhä lähemmäksi. Kun kymmenkunta metriä vain erottaa sen uhristaan, se pysähtyy, valmistautuen viime hyppyyn — ja sen jännittynyt ruumis värähtää pidätetystä voimasta ja kiihkosta . . .

Yht'äkkiä se painautuu lumeen jäykistyen liikukumattomaksi — sillä kuopasta kohoaa kaunis pää mahtavine monihaaraisine sarvineen. Poron suuret, tummat silmät katsahtavat pelokkaasti joka puolelle, niinkuin se tuntisi epämääräistä uhkaa hämärässä ilmassa. Mutta luminen pensas peittää takana väijyvän kuoleman, ja samassa leyhähättää edestäpäin jääkylmä tuulenhenki, haihduttaen kaiken hajun . . . Poro näkee kuopan pohjalla lumesta esiinpistävän harmaan jäkälän, ja nälkä saattaa sen unohtamaan tuon hämärän vaarantunteen. Ja nähdessään toverinsa rauhallisina aterioimassa painuu se uudestaan kuoppaan, kahmaisee suuhunsa mehukkaan jäkälätukun . . . Tuossa näkyy toinen . . . se ojentaa jo kaulaansa . . .

Mutta sitä se ei enää saanut suuhunsa . . .

Sillä heti kun sen pää oli kadonnut kuoppaan, muuttui makaava susi silmänräpäyksessä ikäänkuin kauhistavaksi paholaiseksi. Lumivalkeisena harjana pörhistyivät pitkät niskakarvat, ja vuosituhan-

sien taistelujen hurjuus kiilui sen silmistä ja kuonon kamalasta irvistyksestä — sitten se leimahtavan nopeilla loikkauksilla läheni turvatonta poroa . . .

Tämän samettiturpa kosketti jo jäkälätukkoa, kun jotakin harmaata, hirvittävää putosi sen päälle, lysäyttäen sen nurinniskoin kuoppaan. Kuului kaamea murahdus, joka pisti, poltti, kuristi, ja omi tuinen kuuma neste sokaisi sen silmät. Sen oma, surkea rääkäisy tukehtui tuohon kammottavaan mörinään; poro tunsi sen kuoleman ääneksi ja koetti ponnistella vastaan, mutta murina paisui yhä, se viskeli, repeli — ja kaikki valui vilpoisana, kohisevana purona yhä kauemmaksi, hiljentyvään pimeyteen . . .

Muristen latkii susi vavahtelevasta valtimosta pursuavaa verta, ja kun kuoleva poro vaistomaisella, voimakkaalla potkaisulla iskee takajalat sen alta, kuuluu villin raivon ja tuskan sekainen karjaisu — ja mielettömän kiukun vallassa se repii, raatelee, kunnes viimeinenkin värähdys taukoo . . .

Silloin susi katsahtaa etsivästi ympärilleen, nuuskii, kuuntelee, ja taas värähtää sen ruumis villistä kiihkosta — saarekkeessa on toisiakin poroja, jotka ovat eksyneet laumasta. Pienen matkan päässä se pysähtyy, ja sitten se syöksyy suoraan päätä toista lunta kuopivaa poroa kohden.

Susi ei sillä hetkellä muista vaaraa, ei tunne

pelkoa, se syöksähtää yhdellä loikkauksella poron kimppuun, raivokkaalla riipaisulla aukeaa rinta ja maha, sisälmykset valahtavat ulos, ja villistä nautinnosta muristen työntää peto päänsä rintaonteloon saadakseen sydämen . . .

Mutta kun ensi-kiihko on tyydytetty, herää heti itsesäilytysvaisto. Sen verinen kuono kohoaa koneellisesti nuuskien, kiiluva katse kylmenee tutkivan teräväksi ja valppaaksi, kääntyy joka taholle, se kuuntelee . . .

Ja tarttuu taas terävin, raatelevin hampain saaliiseensa.

Harmaan, hylättyä hautausmaata muistuttavan metsän halki saapui sudenjälkiä myöten kolme hiihtäjää.

Etumaisena hiihti leveillä, peräpohjolaismallisilla metsäsuksilla mies, jonka koko olemus muistutti Pohjolaa, pieksunkärjistä naapukkalakkiin ja suupielessä roikkuvaan mustaan piipunnysään asti, nysään, joka silloin tällöin vaihtoi paikkaa toista poskea pullistavan mahtavan mällin kanssa.

Toisena hiihti nuori, solakkavartaloineen Etelän mies, jonka leikkivän kevyt ja notkea hiihtotapa oli sellaista, että se saavutetaan vasta vuosikausien harjoittelulla ja kilpailuilla. Kolmantena hiihti hänen vähän vanhempi seuralaisensa, joka myöskin näytti tottuneelta hiihtäjältä.

He olivat muutama päivä sitten saapuneet tänne Lapin raukoille rajoille nuoremman aloitteesta, joka tahtoi koettaa, miltä sudenajo tuntuisi. Hän oli metsästännyt lapsesta asti kaikenlaista riistaa — vain suden ja karhun kanssa hän ei ennen ollut päässyt voimiaan koettelemaan.

Ja nyt he olivat uuden metsästystoverinsa, Väänäs-Heikin, kanssa sudenjäljillä. He olivat seuranneet niitä jo eilisen päivän, ja Väänänen tunsu ne vanhan tuttavansa jäljiksi, joka oli oleskellut paikkakunnalla jo toistakymmentä vuotta. Se oli tappanut uskomattoman paljon poroja: niinpä edellisenä talvena yhtenä yönä viisikymmentäyksi. Viimeksi eilen olivat he tavanneet eräässä metsäniemekkeessä viimeviikkoisen „työmaan“, jossa neljätoista kylmettynyttä poronruhoa osoitti, ettei peto suinkaan ollut taitoaan eikä harrastuksiaan kadottanut.

Poronomistajat olivat luvannet erikoisen palkinnonkin sen kaatajalle, mutta se oli niin ovela ja voimakas, ettei kenenkään ollut onnistunut sitä pettä eikä saavuttaa. Väänänenkin kertoi viitenä talvena ajaneensa sitä, ja vaikka häntä pidettiin seutukunnan parhaana hiihtäjänä, ei hän ollut sitä saavuttanut. Pari kertaa oli jo niin lähellä, että näki sen selvästi, mutta tiheikössä ei voinut ampua. Hän kertoi sen olevan tavattoman isokokoinen — ja se selvisi jäljistäkin . . .

— Tässä on seissyt — ruoja! — ärähti vihai-

sesti Väänänen, ja sammuneen piipunnsän vierestä ruiskahti ruskea mällimehuläiskä lumelle.

— On sillä käpälät ja kynnet . . . — ihmetteli vanhempi Etelän miehistä.

— Oo jal Ja kyllä niillä kypsillä on pahaa tehty . . .

Väänänen tarkasteli jälkien suuntaa ja lisäsi kuin itsekseen:

— Kunhan ei ryökäle vaan makaisi noissa saarekkeissa . . .

Hän muisti aina jonkin halventavan nimityksen ja lausui sen sellaisella katkeruudella, kuin olisi se koskenut hänen pahinta vihamiestään. — Ja olihan susi todella puijannut, häpäissyt ja pettänyt häntä pahemmin kuin kukaan ihminen.

— Kuuleppas, Eero! Mistä me tiedämme, vaikka se makailisi tuolla jossakin . . . — lausui vanhempi Etelän miehistä.

Eero Härmä katsahti tutkivasti ympärilleen ja vastasi:

— Kyllä sellaisesta on vähän merkkejä. Jos se esimerkiksi on syönyt vahvasti, silloin se miltei varmasti jää makuulle, ja silloin koetetaan kiertää . . .

— Kunpa se kirottu ryöväri ahmisi itsensä niin täyteen, ettei pääsisi paikaltaan! — ärähti puijattu erämies, vihaisesti sylkäisten.

Ja Härmä naurahti itsekseen, nähdessään, miten hurjasti „vääryyttä kärsinyt“ lähti nytkin porhaltamaan petturin jälkeen.

Pian he saapuivat saarekkeeseen, ja löysivät kolme raadeltua poroa. Ja kun he jäljistä näkivät, miten peto oli maha lumessa laahaten kavalasti hiipinyt takaapäin uhriensa kimppuun, tunsivat toiset samanlaista vihaa kuin Väänänenkin. He toivoivat hartaasti, että näkisivät tuon poropyövelin sopivan välimatkan päässä . . .

— Katsokaa, miten tavattomasti se on ahminut! Nyt se saattaa maata tuossa läheisessä saarekkeessa.

Toiset myönsivät, ja Härmä tarkasti tutkivin katsein ympäristöä ja lisäsi hillitysti, mutta innokkaasti:

— Hiihdä sinä, Kalle, tuosta, minä kierrän vastaan oikeanpuoleista reunaa . . . Jollei se ole poistunut, annan minä suksisauvalla merkin, jonka toistat Väänäselle. Hän tietää lähteä silloin sen jäljille, sinä jäät tuohon, ja minä vartioin saarekkeen päässä. Ja muistakaa sitten olla varuillanne . . .

Hän oli tutkinut teoreettisesti kaikenlaisia metsästystapoja ja eläinten elämää sekä kuullut isoisänsä kertovan kokemuksiaan ja seikkailujaan lukuisissa suden- ja ilveksen-ajoissa. Isoisältä hän oli kuullut sen kiertämiskeinonkin, jota he nyt aikoivat ensimmäistä kertaa yrittää käytännössä. Tämän asiantuntemuksensa nojalla oli hän itsettään joutunut johtavaan asemaan heidän pikku retkikunnassaan, vaikka oli ensin koettanut luo-

vuttaa sen pohjalais-toverilleen. Mutta tämä ei tuntenut eikä hyväksynyt muita kuin yhden metsästystavan: yksinkertaisen takaa-ajon, kunnes susi uuvuttaen saavutetaan . . .

He kiersivät saaren — näkemättä ainoatakaan jälkeä. Susi oli siis siellä!

Jännittyneenä antoi Eero sovitun merkin toverilleen, joka toisti sen Väänäselle. Sitten peräytyi matalaan näreikköön ja kaivautui nopeasti lumeen parin vaivaismännyn suojaan. Ja kiinnitettyään mauserinsa koteloperän paikoilleen alkoi hän kiihkeästi odottaa — sormi liipasimella ja kunnianhimoiset unelmat aivoissa.

Hän huomasi näet salaisella mielihyvällä, että oli umpimähkään sattunut valitsemaan parhaan vartiopaikan . . . Joka puolelta ympäröi saareketta aukea suo, siltä kohdalta vain pääsi matalan näreikön suojassa pohjoispuolella olevaan saareen. Ja kun susi päivänvalolla pahiten pelkää suojatonta aukeata, ei se pääse muualta poistumaan — ja silloin . . .

Ja siellähän se vieläkin on . . .

Mitä enemmän hän suden asemaa arvosteli, sitä varmemmaksi hän tuli siitä, että se koettaisi paeta juuri siltä kohdalta, jossa hän odotti . . . Ja jos se kerran ilmestyy näkyviin, silloin se on hänen! Hän oli etevä ampuja ja metsästäjänä tottunut varmasti kaatamaan juoksevan otuksen.

Hän oli niin vakuutettu voitostaan, että tunsi

miltei sääliä Väänästä kohtaan, joka oli vuosikaudet yrittänyt sitä, minkä hän tekee heti toisena päivänä. Hänen oikeudentuntonsa kuiskasi, että Väänäsen olisi pitänyt joutua tälle kohdalle, saadakseen edes ampumisesta tulevan kunnian... Mutta toiselta puolen: minkä hän sille voi, että järki ja sivistys osoittautuu tässäkin etevämmäksi kuin raaka voima — ettei ovelinkaan peto pysty vastustamaan järjen voimaa. Ja tokkopa tuo susi niin tavattoman viisas liekään — kuvittelevat vaan, kun eivät...

Silloin pamahti saarekkeessa laukaus, hän väpähti jännityksestä, ja aivoissa välähti: parempi olikin, että hän sai ampua, sekä odotti sormi liipäsimellä kaiken varalta...

— Hyi helvettil! Nyt meni vilja! — kajahti kiukusta ja pettymyksestä vapiseva huuto. Samassa näki Ero kaukana aukealla suolla ison suden etenevän huimaavalla vauhdilla ja arvioi silmänräpäyksessä välimatkan: 500—600 metriä. Liian pitkä...

Ihailevin katsein seurasi hän suden suuremoista laukkaa; se näytti ikäänkuin lentäen liukuvan maata pitkin. Se pieneni pienenemistään, ja muutaman sekunnin kuluttua oli se kadonnut sumunsekaiseen hämääseen...

— Saatana! — sähähti hän. Hämmästyksen ja harmin valtaamana hän huomasi nyt vasta sen tosiasian, että susi oli poissa!

Hän muisti äskeiset ajatuksensa ja ärjähti kiukuisesti:

— Oo — hölmö! Nauta! Kuvittelee narrin lailla, että susi ei muuta pyydä kuin tulla ammutuksi hänen suunnitelmiensa mukaan . . . ja . . .

Silloin hän huomasi, ettei sentään ollut syyllinen suden karkumatkaan, ja kun hän keksi syntipukin, kuohahti kiukku uudella voimalla . . . Mitä se mies tekee kiväärillä!

Hän ponnahti suksilleen ja sitten metsään selaista kyytiä, että lumi pölisi puiden oksilta.

— Jo meni vilja! Jo meni vilja! — toisteli vastaantuleva Väänänen vapisevalla äänellä.

Toinen ei vastannut, ja Väänänen alkoi hätäntyneenä selitellä:

— Kun se ryökäle tuli minua vastaan . . . oli jo ihan edessä . . . Kymmenen metrin päässä se hypähti pensaaseen . . . Enkä minä onneton pitänyt pyssyä valmiina . . .

Härmä ei vielääkään puhunut mitään, silmäsi vain toisen pyssyä niin halveksivasti, ettei sen katseen merkityksestä saattanut erehtyä.

Eikä syyllinen erehtynytäkään. Ja muistaessaan, mitä oli näille vieraille puhunut metsästysretkistään ja ampumisistaan, punastui hän häpeästä ja koetti puolustautua sekavasti ja katkonaisesti:

— Niin, minä ammuin . . . mutta se oli jo tiesään . . . läpi pansaan . . . Ei minulle näin ole ennen käynyt . . . Ja kun se yht'äkkiä . . . Eikä

minulla vaivaisella ollut pyssy valmiina — en luullut, että . . . Mitä, Herra jumala . . .

Hän katsahti äänetöntä toveriaan epätoivoisesti ja rukoilevasti, kuin kiinnisaatu murhaaja tuomariansa. Ja niinkuin epätoivoinen pahantekijä tempaa poveltaan puukon, samoin hänkin yht'äkkiä sieppasi suupielestään — rakkaan nysänsä. Eikä siinä kyllin — vielä mällikin lennähti tummanruskean mehuläiskän saattamana kauas hangelle . . .

Nähdessään toisen hylkäävän nuo, jotka olivat hänelle kalleimmat maailmassa, käsitti Härmä tapauksen koskeneen mieheen suorastaan järkyttävästi. Siinä oli samalla jotakin niin koomillista, että hän purskahti raikkaaseen nauruun, ja hän sanoi lohduttavasti:

— Älähän nyt, veikkonen! Sattuuhan sitä joskus vahingonlaukauskin . . .

— Niin, niin juuril Vahingonlaukaus se oli! — huudahti Väänänen kiitollisena. — Kun se tuli niin yht'äkkiä . . . ja kun ei minulla ollut pyssy valmiina . . . Ei, kyllä se oli minun syyntä.

Tuo tunnustus tuli niin lapsellisesti ja katuvaisti, ettei Eero voinut enää tuntea pientäkään katkeruutta.

— No, yritetään uudestaan ja ollaan vasta varovampia . . . Minäkin . . .

Eero oli jo kertomaisillaan, miten lapsellinen oli itse ollut, mutta samassa se „vasemmanpuoleinen“ veli vihjaisi, ettei ole tarpeen . . . ettei

kannata alentaa itseään suotta vieraalle . . . Käsit-
tää ehkä väärin ja alkaa epäillä, että hän aina
pyrkii parhaalle vartiopaikalle . . .

Kalle saapui myös paikalle, ja he lähtivät tarkastamaan suden jälkiä, ja nyt hän huomasi, miten perin pohjin oli erehtynyt epäillessään poropyövelin neroa — kerta toisensa jälkeen huudahti hän hämmästyksestä seuratessaan sen jälkiä. Makuupaikaltaan oli se ensin lähtenyt hänen vartiopaikkaansa kohden, seisahtunut tarkastamaan häntä ihan rantapensaiden taakse — eikä hän tietänyt mitään! Sitten oli se käynyt tarkastele-
massa samalla lailla toista vartijaa ja palannut vanhoille jäljilleen — lähteäkseen niitä myöten takaisin. Kun tuuli oli myötäinen, oli se vahingossa näyttäytynyt Väänäselle, mutta jättiläis-
mäisellä loikkauksella pelastunut pensaikkoon, joten erämiehen laukaus myöhästyi.

Mutta sellaisessakaan vaaran paikassa se ei ollut menettänyt malttiaan. Sillä saavuttuaan suon rantaan, noin kahdensadan metrin päässä Härmän vahtipaikasta, se oli pysähtynyt havaintoja tekemään ja ikäänkuin aavistaen Härmän ampumataidon kulkenut metsän suojassa parisataa metriä kauemmaksi. Ja vaikka se oli ihan vihollistensa keskellä, oli se vielä kolmesti pysähtynyt „tarkastelemaan asemaa“ ja todella kyennyt valitsemaan ainoan paikan, josta se pääsi vaaratta kierroksesta. Sellaisessa tilanteessa ei moni ihminen

olisi kyennyt menettelemään niin kylmäverisesti ja harkitusti kuin se.

— Voi sitä ryökälettä — rosvoa, kun livisti noin . . . Ja minä onneton . . . se oli minun syyni . . . Ja tuo ryöttä kun menil

Nyt Väänänen oli jo tointunut miltei entiselleen, koska muisti taas joka kerta lisätä nuo tavalliset hyväilynimitykset . . .

— Eikä se tule takaisin, vaikka me itkien pyytäisimme, — huomautti Kalle leikillisesti naurahaen.

— Ei — mutta minä haen sen ryövärin, — ärähti Väänänen kiukkuisesti ja heristi nyrkkiään sinne päin, jonne „kavala petturi“ oli livistänyt. Sitten, huomattaessaan puhuneensa taaskin liikaa, mies lisäsi hämmentyneenä:

— Niin — kyllä me sen tällä kerralla otamme, se on varma . . .

— Jos saamme, — hymähti Härmä,

— Kyllä se saadaan — se ei kestä teidän vauhtianne . . . Se uupuu varmasti! — vakuutti taas Väänänen innostuneesti.

— Miten se uupuu tuollaisella suolla, joka on kova ja sileä kuin lattia? . . .

— Kyllä se metsäänkin menee. Ja jos te vaan jaksatte sellaista vauhtia kuin eilen, niin väsy se suollakin, — väitti Väänänen edelleen.

— Kyllähän koettaa voidaan, — vastasi Härmä hieman harmistuneena Väänäsen yksipäisyydestä;

hän huomasi, ettei tämä uskonut hänen jaksavan hiihtää pitempää matkaa kovaa vauhtia. Hän muisti, mitä Väänänen oli kertonut hiihtomatkoistaan: miten oli jatkanut vuorokausikaupalla samaa vauhtia, väsyttäen jokaisen, ken oli hänen kanssaan koettanut . . .

Ja eilen oli käynyt niin hullusti, että aikoesaan sivuuttaa Eeron, jäikin itse auttamattomasti jälkeen. Ero muisti taas Väänäsen surkean muodon, ja hän ymmärsi tappion kolhaiseen kiipeästi tämän hiihtäjä-kunniaan. Ja niinkuin hukkuva tarttuu oljenkorteen, oli Väänänenkin tarautunut siihen lohduttavaan luuloon, ettei tuo nuori mies riitä ainakaan kestävydessä hänelle; ehkä se jaksoi pyrähtää vain pienen matkan ja sentähden vastusti suoraa ajoa. Pakottaakseen Härmän paljastamaan itsensä lisäsi Väänänen kaksimielisesti:

— Kyllä minä tiedän, minkä verran se kestää . . . Ja jos sellaisella vauhdilla vaan jaksaisi vähän kauemmin, niin kyllä se saataisiin . . .

Ero hymähti itsekseen, huomattessaan, miten tuo päähänpisto oli tunkeutunut yksinkertaisen erämiehen mieleen, ja hän päätti noudattaa toisen tahtoa, vaikka päivä menisi hukkaankin.

— Yritetäänkö siis ajaa sitä koko päivä? — kysyi hän piloillaan teennäisen vastahakoisesti. — Eikö olisi parempi yrittää välillä kiertämistä, kun tänäänkin sillä keinolla päästiin niin lähelle . . .?

— Ei nyt enää päästä. Kyllä se nyt yrittää yhtä mittaa eteenpäin, ja samaa keinoa täytyy meidän yrittää, kunnes se väsy...

Erämiehen ääni värähti jännityksestä, ja sillä hetkellä tuntui hänestä itse sudenajo sivuseikalta sen rinnalla, että nyt nähdään, pystyykö joku Etelän kaupunkilaispoika hiihtämään Pohjolan erämiehen kanssa — joka on miltei aina ollut sukilla...

— Kai sitten lähdetään, — huomautti Eero ja otti heti sellaisen vauhdin, että toinen töin tuskin pysyi mukana. Suksi luisti mainiosti kovalla hängellä, ja hän tunsu koko olemuksessaan saman sykähdyttävän innostuksen ja jännityksen kuin suurkilpailuissa, joihin on perin pohjin valmistautunut. Osaksi se johtui siitä ylimielisestä sävystä ja varmuudesta, jolla Pohjolan mies oli puhunut Etelän hiihtäjästä, joten hän päätti täydelleen parantaa uuden toverinsa tuosta taudista ja näyttää, ettei tottunutkaan „maallikkohiihtäjä“ riitä harjaantuneelle kilpailijalle, sekä samalla puolustaa Etelän kunniaa.

Hän päätti ensin väsyttää kilpailijansa ja lisäsi vähitellen potkujensa pituutta, kunnes näki toisen jääneen vähäsen. Tämä alkoi yhä epätoivoisemmin riuhtoa tasoittaakseen tuon mitättömän välimatkan. Mutta etumainen tiesi, mitä se merkitsee, ja lisäsi vauhtiaan juuri sen verran, että välimatka pysyi samana, ja toisinaan pidensikin sitä.

Sitä menettelyä hän jatkoi parisen kilometriä, katsahtamatta taakseen, kuin ei huomaisi mitään, ja kiihoitti toisen ponnistelemaan itsensä uuvuksiin. Vasta sitten, kun hän kuuli Väänäsen raskaasti huohottaen alkavan jäädä jälkeen, syöksähti hän äkkiä kaikella nopeudellaan eteenpäin — ja muutaman minuutin kuluttua oli Pohjolan mies jäänyt satoja metrejä.

Väänänen tuijotti yhä kasvavan hämmästyksen vallassa voittajaansa. Hän tunsi ensimmäisen kerän olevansa hiihdossa niin perin pohjin voitettu, ettei hän voi mitään. Kaikki katkeruus oli haihtunut hänen mielestään — hänestä tuntui miltei yliluonnolliselta, että sen jälkeen, kun hän oli ihan loppuun uupunut, joku saattoi erota hänestä noin hirveällä vauhdilla. Hän luuli silmäinsä pettävän katsellessaan, miten toinen pieneni pienemistään kuin noiduttuna . . .

Härmä jatkoi nopeinta kilpailuvauhtiaan, eikä häntä haitannut väsymys eikä hengästyminen. Hän ei ollut missään kilpailussa tuntenut sellaista innostusta. Se tuntui salaperäisen sähkövirran lailla jännittävän joka lihaksen, koko ruumis toimi joustavasti ja kevyesti kuin käyntiin pantu kone. Nyt hänellä oli kilpailija, jota ei kukaan ihminen ollut voittanut, ja Väänäsen vakuuttelut lisäsivät hänen intoaan ja toivoaan. Ehkeipä susi todellakaan kestä harjaantuneen kilpailijan vauhtia — ja hän kyllä jaksaa pari, kolme vuorokautta. Hän oli

koko talven ankarasti harjoitellut, ja viime viikkojen aikana selviytynyt voittajana m.m. kahdessa suuressa kilpailussa — lyhyillä ja pitkillä matkoilla. Ja seuratessaan mahtavien kynsien jälkiä kovettu-
neen hangen pinnalla päätti hän itsekseen, että hänen täytyy voittaa tuo voittamaton vastus-
taja.

Susi oli laukannut luotisuoraan suon reunaa myöten kertaakaan pysähtymättä tai hiljentämättä vauhtiaan, ja samoin teki takaa-ajaja. Vasta suon toisessa päässä hän pysähtyi, katsahtaen taakseen, ja hämmästyti havaitessaan toisen tuskin näkyvänä pienenä pilkkuna takana. Hän muisti Väänäsen sanoneen tätä suota kolmattakymmentä kilometriä pitkäksi, ja vilkaistuaan kelloa hän totesi, ettei kilpailuissakaan koskaan ollut hiihtänyt näin nopeasti. Se yhä lisäsi hänen toivoaan.

Hän ei vielääkään tuntenut väsymystä, mutta nyt hän vasta huomasi olevansa läpimärkänä hiestä. Ja kun hän oli seisonut hetken, tuntui kaksikymmenasteinen suolta puhaltava viima työntyvän tuhansien jääneulojen lailla läpi ruumiin — ja märät vaatteet alkoivat heti jähmettyä.

Hän käsitti, että tällaisessa ilmassa ei saanut seistä, ja lähti jälkiä myöten metsään.

Ei ollut susikaan säästynyt väsymykseltä. Ikäänkuin inhimillisellä järjellä näytti se käsittäneen, että nyt uhkasi todellinen vaara, jonka välille on saatava mahdollisimman pitkä matka. Metsässä

oli se heittäytynyt ihan pitkäkseen lepäämään, toipuakseen mahdollisimman pian.

Eero huomasi mielihyvällä, miten syvään susi upposi — se pääsi eteenpäin vain kävellen, joten hän saavuttaisi sitä paljon joka kilometrillä. Tosin hänestä tuntui siltä, kuin jäljet olisivat kääntyneet yhtä mittaa oikealle, mutta saattoi hän erehtyäkin . . .

Mutta lähes puolisen tuntia lumessa ponnisteltuaan hän pysähtyi äkäsesti kiroten . . .

Hän seiso i äskeisillä jäljillään! Susi oli tehnyt laajan ympyrän ja näytti lähteneen kiertämään uudestaan samoja jälkiään!

Hänen täytyi siis tehdä samoin, kunnes löytäisi eroavat jäljet.

Hän hiihti hiihtämistään, odottaen, milloin näkisi suden poikenneen jäljiltään — turhaan! Hän kirosi hiljaa ja lisäsi vauhtia. Hiki valui virtana hänen kasvoiltaan — mutta jälkiä ei ilmaantunut!

Ja sitten saapui hän uudestaan samaan paikkaan — kierros oli eheä!

Hän pysähtyi katsahtaen ympärilleen kuin hölmistyneenä. Mitä tämä merkitsee? Aikooko susi kiertää tuota ympyrää koko päivän?

Mutta entä jollei se ole kiertänytkään toista kertaa, jos . . .

— Eihän se sentään liene lentänyt . . . — ärähti hän huomaamattaan ääneen, kuin vastaukseksi

omille epäluuloilleen. Hän oli tarkastanut jälkien ympäristönkin.

Hän tarkasti jälkiä saadakseen selvän, oliko se astunut niihin kahdesti; mutta kokonainen susilauma saattaa astella niin tarkasti yksiin jälkiin, ettei niitä aina erota yksinäisen pedon jäljistä. Näin paksussa ja pehmeässä lumessa se kuitenkin oli aivan mahdotonta.

Silloin hän muisti hiihtäneensä parissa paikassa jälkiä myöten ja päätti koettaa saada siinä selvän . . .

Mutta siinäkään ei näkynyt mitään selvittävää. Hän sadatteli sutta vimmastuneena, mutta mikään ei auttanut.

Vihdoin hän käsitti, että ainoa varma keino oli hiihtää jälkien kehän ulkopuolella — ja hän lähti kolmannen kerran kiukusta kuohuen ja hammasta purren matkaan!

Hän hiihti, hiihti, kuin olisi tahtonut heti paikalla saavuttaa ja iskeä kappaleiksi tuon kirotn pedon. Ja kun hän lopulta huomasi saapuvansa pian lähtöpaikkaansa, pysähtyi hän yht'äkkiä ja katsoi hiestä kirvelevin silmin ympärilleen. Näkeekö hän unta! . . . Tuleeko hän hulluksi, vai kierteleekö nelijalkainen saatana hänen edellään, koettaen näännyttää hänet loppuun? . . . Hän tunsu suorastaan epämääräistä pelkoa ajattellessaan, ettei nytkään löydä jälkiä — hän ei ymmärrä senjälkeen mitään . . .

Mutta pienen matkan päässä ilmestyivät jäljet vihdoin hänen eteensä tiheän kuusinäreikön alta.

Hän seurasi niitä taaksepäin, nähdäkseen, miten ne erkanivat kehästä.

Ihmettelyn ja hämmästyksen lamauttamana pudotti hän molemmat sauvansa hangelle ja tuijotti tolkuttomasti eteensä; sitten riisui kintaansa, otti lunta kouransa täyteen ja painoi polttavat kasvonsa siihen. Kaikki voitonvarmuus oli häneltä mennyt, hänestä tuntui päinvastoin varmalta, ettei hän sitä sutta saavuta koskaan, joten yhtä hyvin saattaisi heti kääntyä pois jäljiltä. Hän ei enää kiukutelut sudelle, hän tunsi vain suurta kunnioitusta sen pirullista neroa ja viekkautta kohtaan.

Sillä heti kehän tehtyään oli susi jättiläismäisellä loikkauksella suoraan hypännyt leveään katajapensaaseen, siitä toisella hypyllä puolenkymmenen metrin päässä olevan kuusen juurelle, ja sieltä edelleen näreikön lävitse jättämättä jälkeäkään hangelle, joten hän ei olisi milloinkaan löytänyt jälkiä, jollei olisi lähtenyt kehän ulkopuolelle.

Siinä jo saapuivat toisetkin paikalle, ja Väänänen huudahti harmistuneena:

— Voi, kun en muistanut mainita sen metkuista! Se on taas tehnyt vanhan temppunsa . . . Oletteko kiertänyt montakin kertaa?

Härmä mainitsi sen, ja häntä hiukan lohdutti, kun Väänänen sanoi kerran lähteneensä jo neljännelle kierrokselle, ennenkuin huomasi suden juonen . . .

He lähtivät taas liikkeelle, ja nähdessään suden maanneen vieläkin erään pensaan juurella ärähti Eero harmistuneena:

— Tässä se on maannut ja naureskellut, miten minä narri kiertelen sen järjestämässä ansassa! Ja sitten se on saanut rauhassa painaa penikulia eteenpäin.

Sadatellen seurasivat he jälkiä, kunnes huomasi tulleen saman suon vastakkaiseen rantaan. Ja siitä oli se lähtenyt luotisuoraan laukkaamaan toista reunaa takaisinpäin!

— Kyllä on otus suorastaan pirullisen viisas! — huudahti Eero uuden hämmästyksen ja kiukun vallassa. — Saattepa nähdä, että se on laukannut suoraan samoille paikoille, mistä lähdettiin — siis kuusikymmentä kilometriä kovaa hankea, jossa meillä ei ole samaa etua suksistamme kuin pehmeässä lumessa. Väsyttämällä emme ainakaan sitä saal!

Mutta Väänänen oli saanut niin ehdottoman varmuuden päähänsä, ettei Härmän laisen hiihtäjän edessä sutta auta mikään. Ja kun Eero kiukusta, hermostuksesta ja pettymyksestä näytti vielä paljon väsyneemmältä kuin olikaan, heräsi erämiehen vanha epäluulo uudestaan. Ei hän

enää ajatellut sitä samalta kannalta kuin aikai-
semmin — nyt tuotti hänelle pettymystä se,
että oli uskonut niin varmasti menestykseen. Ja
vaikka Härmä osoitti, miten susi voi juosta suolta
suolle ja poiketa välillä syömään poronraatoja,
joita metsät oli täynnä, niin Väänänen vain jan-
kutti samaa virttä:

— Kyllä se nyt pian väsyisi — se ei ole tot-
tunut juoksemaan, minä tiedän sen . . . Kun vaan
jaksaisi sellaista vauhtia . . . Mutta ei sitä jaksaa . . .

Eeron pisti vihaksi moinen härkämäisyys. Hän
ei vastannut mitään — hän pyyhkäisi suolle sel-
laista vauhtia, että toiset jäivät heti jälkeen.

Kuten Eero oli arvellut, oli susi laukannut sa-
man kolmepenikulmaisen matkan takaisin. Hän
oli hiihtänyt vielä hurjempaa vauhtia kuin tullessa,
ja toiset näyttivät jääneen äskeistä armottomam-
min.

Eero oli tuntenut vain kiukkua ja katkeruutta
sutta, Väänästä ja kaikkea kohtaan, mutta nyt
hänen mielenkiintonsa heräsi.

Poropyövelin jäljet päätyivät samaan metsikköön,
jossa se aamulla oli „työskennellyt“. Se oli poi-
kennut sinne aterioimaan, aivan kuin pilkatakseen
takaa-ajajiaan. Sieltä oli se jatkanut matkaansa
eteenpäin läpi tiheän metsän, rämpien vatsaa m yö
ten syvässä lumessa.

Eero oli seurannut sitä metsään jo kilometrin verran, kun hän äkkiä pysähtyi hämmästyneenä . . .

Hän näki tuoreen makuupaikan, josta alkoi jono syviä pitkulaisia kuoppia — niinkuin raskasta, suurta säkkiä olisi paiskittu eteenpäin. Susi oli siis lähtenyt aivan hänen edestään ja vajonnut joka loikkauksella niin syvälle, ettei se jaksaisi pitkälle. Jo parinkymmenen hyppäyksen jälkeen se oli kävellä raahustanut — ja taas loikkannut kymmenkunta hyppyä . . .

Härmä syöksyi suden jälkeen, ja uusi toivo ja innostus tuntui terästävän taas hänen jäntereensä, karkoittavan väsymyksen. Jos nyt riittäisi metsää, voisi hän todellakin saavuttaa sen . . .

Hän oli niin innostunut, että tuskin huomasiakaan, kun jo saapui taas aukean suon rannalle . . . Ja sinne rahkamännikköön oli susi jo kadonnut — se oli taas kantavalla pohjalla . . .

Hän tiesi nyt, että susi oli väsynyt ja että se väsyisi yhä enemmän. Jospa se taas asettuu makuulle sellaiseen paikkaan, josta on parikin kilometriä aukealle, niin silloin . . .

Hän tunsu suksiensa luistavan entistä kepeämmin, ja hän painoi täyttä lentoa jälkiä myöten, jotka puiden suojassa olivat uponneet syvälle hankeen . . .

Talven alla tainnoksissa makaavan maiseman ylle alkoi jo levitä talvisen illan hämärä, kun

Eero huohottaen ja hikeä tippuen seisahtui suunnattoman suon laidassa ja kaivoi vaivalloisesti esiin kellonsa. Hän oli aamusta alkaen hiihtänyt levähtämättä, maistamatta muuta kuin muutamia suklaapaloja — hiihtänyt koko ajan sellaista vauhtia, ettei ennen koskaan.

Nyt seisahduttuaan tunsu hän todella olevansa väsynyt. Hänen ruumiinsa vapisi, ja jalat tuntuivat omituisen heikoilta suksilla. Mutta hän tiesi kilpailijansakin olevan väsyksissä. Koko päivän oli se laukannut hänen edellään suolta suolle, monta kertaa oli se poikennut metsään makuulle, josta hän oli sen ajanut liikkeelle — viime kerralla hän oli jo nähnyt siitä vilahduksen. Silloin se oli, ikäänkuin päättäen lopultakin karistaa kintereiltään tuon kiusallisen häiritsijän, oikaissut suoraan yli paripenikulmaisen nevan. Mutta Eero oli ponnistanut kaikkensa saavuttaakseen sen ennen pimeään tuloa — ja nyt näkyivät jäljet häviävän suoraa päätä metsään.

Liekö metsä laaja? Jospa susi nyt olisi rauhoittunut levolle...? Nuo ajatukset pyörivät hänen päässään, ne antoivat hänelle uutta voimaa — ne virkistivät häntä kuin voimakas juoma...

Hän pyyhki hien kasvoiltaan ja aukaisi mauseripistoolin puukotelon, voidakseen käyttää asetta silmänräpäyksessä, jos tarvis tulisi...

Hän työnty metsään...

Hänen sydämensä alkoi rajusti sykkiä, kun hän

näki nuo odotetut merkit: makuupaikka, josta lähti jono syviä hyppykuoppia. Nyt se oli jaksanut tehdä vain viisi, kuusi loikkausta yhteen jaksoon — ja aina välillä kävellä rähminyt.

Kummallista! Ei muistanut Eero, oliko milloinkaan tuntenut väsymystä! Sillä nyt hän tiesi, että saavuttaa varmasti suden, jos metsää riittää. Tosin hänen kapeat kilpailuksensa upposivat miltei polvia myöten, jottei oikeasta hiihtämisestä voinut puhua, mutta hän näki jäljistä, että välimatka sittenkin lyheni. Se koetti loikkia yhä useammin, se mutkitteli sinne tänne, etsien kaikkein tiheimmät ryteiköt ja puiden alustat. Mutta Eero kyyristyi yhä matalammaksi ja syöksyi silmät suljettuina lävitse, niin että oksat räiskyivät ja lumitaakat jymähtelivät hänen selkäänsä.

Hän läheni lähenemistään petoa, ja vihdoin näki hän harmaan vilahduksen katoavan näreiden alle. Hänen ruumiinsa värähti innosta, ja hän syöksyi niin, että lumi pölysi, ja sieppasi pistoolinsa . . .

Mutta silloin se kirottu kääntyi kokonaan toisaalle ja hiipi hyvän matkaa näreiden suojassa, ennenkuin Eero huomasi, minne se katosi. Jälkiä ei näkynyt missään . . .

Jo löytyivät!

Eero syöksyi suden jälkeen entistä kiivaammalla vauhdilla, ja suden hätäiset hypyt osoittivat, ettei se ollut kaukana. Kerran näki hän pienen näreen ponnahtavan pystyyn lumitaakastaan vapautuneena,

ja tuolla heilahtivat alimmat kuusenoksat, kun susi livahti niiden alle.

Mutta silloin saavuttiin tiheään, kulovalkean jäljille kasvaneeseen viidakkoon, jonka lävitse hän ei tavallisissa oloissa olisi lähtenyt yrittämäänkään. Ja taas tunkeutui susi kaikkein sakeimpien tiheikköjen alitse, joissa ei lumi haitannut sen kulkua.

Mutta Eero ei hellittänyt, ja vihdoinkin näki hän suden tuskin parinkymmenen metrin päässä loikkaavan läpätunkemattomaan pensaikkoon, jonka kummallakin puolella oli aukeata. Hän pyyhkähti kuin maalinauhan lähetessä pensaikon toiseen päähän ja siepaten mauserinsa odotti, milloin se yrittäisi hypätä toiseen pensastoon . . .

Hän kuuli korvainsa kohinan seasta pari risahdusta, kohotti jo pistoolinsa, ja hänen mielessään välähti: olipa hyvä, että olen harjoitellut ampumaan hämärässä . . .

Mutta susi ei tullutkaan. Se oli siis kääntynyt taas suoraan sivullepäin. Hän hiihti pensaikon toiselle puolelle, kiersi koko pensaston — ei näkynyt muuta kuin tulojäljet! — Vai olisiko odottanut — ja hänen kiertäessään poistunut pensaston toisesta päästä?

Hän kiirehtii vieläkin toiseen päähän — ei mitään!

Vihdoinkin! Se on siis jäänyt uupuneena maakaamaan!

Hän huitasi ärähtäen lähimpiä näreitä ja kuunteli sydän sykkien . . .

Ei mitään. Hän kuuli vain kiihkeän hengityksensä ja korviensa huminan. Mutta vaistomaisesti oivaltaen ainoan mahdollisen menettelytavan syöksähti hän jälkiä myöten pensaikkoon pistooli ampumavalmiina . . .

Vain matalaksi kyyristyen pääsi hän vaivalloisesti eteenpäin, mutta siellä oli niin pimeätä, ettei jälkiä voinut erottaa; hän kuuli takkinsa repeävän, ja lumi satoi sakeana, sokaisevana ryöppynä hänen päälleen. Hän odotti kuulevansa kiukkuista ääntä, hän tunkeutui yhä pitemmälle — mutta totuttuaan tiheikössä vallitsevaan pimeyteen tuli hän lopulta vakuutetuksi, ettei susi ollutkaan siellä . . .

Eero katsahti ympärilleen kuin pökertyneenä ja huomasi sudenjaljen omalla ladullaan! Se oli siis kääntynyt takaisin äskeisiä jälkiä myöten.

Hän syöksyi uudella innolla jäljestä: ladulla hän saavuttaa! Mutta susi korjasi pian erehdyksensä ja poikkesi pensaikkoon.

Metsä muuttui yhä hämärämmäksi, ja hän käsitti ratkaisun riippuvan hetkistä: jos hän nyt eksyisi jäljiltä, silloin se pääsee! Hän ei enää uskaltanut poiketa niiltä vähääkään; silmät hiestä kirvellen hän seurasi mutkittelevaa jälkijanaa ja syöksyi matalaksi kyyristyneenä sakeimpien ryteikköjen ja pensaikkojen läpi, vaikka vaatteet repei-

livät ja kasvoja kirveli... Hänen täytyi päästä eteenpäin, saavuttaa!

Hän saapui paikalle, jossa susi oli uupuneena heittäytynyt pitkäkseen ja lähtenyt loikkien eteenpäin.

Se ei siis ollut jaksanutkaan käyttää hyväkseen etumatkaa — se oli uupumaisillaan!

Tämä huomio antoi hänelle uutta intoa ja voitontoivoa. Lisäksi alkoi metsä harventua, muuttua lehtiviidakoksi, jossa suden raskas ruho upposi mahaan myöten ja jossa se ei yhtä usein päässyt pensaiden alitse. Vain kolme, neljä loikkausta oli se jaksanut tehdä kerrallaan, ja taas kävellä laahustanut. Vähitellen hyppyjen välit muuttuivat yhä lyhyemmiksi, ja takaa-ajaja kiihdytti yhä vauhtiaan. Hän ei tuntenut väsymystä, kuin unessa kuuli hän oman kähisevän huohotuksensa, kädet ja jalat tuntuivat toimivan koneellisesti, ja lehdettömät koivunvarvut pieksivät hänen kasvojaan... Mutta hän tuijotti jännityksestä ja hiestä hämärtyvin silmin lumella hämöttävää syvennystä, ja ikäänkuin jokin sisäinen ääni kuiskaili yhtämittaa: eteenpäin!

Vihdoinkin! Hän miltei hätkähti nähdessään sen yht'äkkiä hämärässä valtavan suurena, mustanharmaana — juuri kun se mahtavalla loikkauksella katosi tummaan pensaikkoon. Vielä viimeinen ponnistus... Tuolla! Tuon pensaikon takana hän ampuu... Hän päätti oikaista läpi

pensaan, otti hurjan vauhdin ja kyyristyi tarttuen pistooliinsa . . . Lumi pölähti hänen ympärillään, ja sen lävitse näki hän jo tumman haahmon — pistooli kohosi jo koneellisesti.

Silloin singahti hänen silmissään tuhansia tulikipinöitä kuin räjähtävästä raketista, hän voihkaisi tuskasta — ja kaikki pimeni hetkiseksi . . . Eero käsitti, että ponnahtava varpu oli iskenyt häntä silmäterään, ja hänen kurkustaan pääsi käheä karjaisu. Jännittäen kaiken tarmonsä ehti hän toisella silmällään nähdä, että *edessäpäin häämötti aukea suo*.

Hän potkaisi he hammasta purren eteenpäin, mutta hänen ympärillään oli pimeätä kuin säkissä, ja hänen täytyi voihkaisten pysähtyä . . .

Hän seiso i sauvoihinsa nojaten sokaistuna, vapisevana . . . Se äärimmäinen ponnistelu ja kiihkeä jännitys, jota hän aamusta asti oli kestänyt, laukesi yht'äkkiä: ruumiillinen väsymys ja musertava pettymys valtasi hänet kokonaan . . . Hän tuns i vaipuvansa istumaan suksilleen — ikäänkuin hartioille olisi laskettu rusentava taakka, ja hän alkoi vapisevin käsin hautoa lumella kirvelevää silmäänsä . . .

Kirvely taukosikin vähitellen. Mutta suolta puhalsi jäätävä viima, joka pani hänen ruumiinsa värisemään . . . Hän otti koneellisesti tulitikkulaatikon taskustaan . . . Se oli likomärkä! Hän koetti raapaista — turhaa!

Hän katsahti kuin apua etsien ympärilleen, ja kun hämärältä suolta taas puhalsi jääkylmä viima, tunkeutuen hänen märkien vaatteittensa lävitse, käsitti hän yht'äkkiä olevansa kuoleman oma, jollei pysy lämpimänä. Ja miten se olisi mahdollista niin väsyneenä . . .

Mutta silloin hänen mieleensä lennähti eräs seikka, joka antoi hänelle uutta toivoa ja tarmo . . .

Hän oli aina tahtonut kasvattaa itsestään todellisen *miehen* ja samalla todellisen urheilijan — ja nyt oli hänen edessään tilaisuus, joka osoittaisi sen. Hän oli ponnistellut ja kestänyt tänään sen verran kuin kuka tahansa, ja hän oli todella vaikeassa asemassa . . . Mutta jos hän nyt väsymyksestä huolimatta voisi hiihtää itsensä lämpimäksi ja pysyä reippaalla mielellä, silloin hän näyttäisi olevansa *mies*.

Niin, hän päätti seurata suden jälkiä niin pitkälle kuin suinkin näkisi — huomista varten. Ehkä toiset ovat täällä sitten, kun hän palaa.

Hän kirjoitti lumeen, että ei ole tulitikkuja, ja pyysi toisia tekemään tulen, jos tulevat hänen poissa ollessaan.

Mutta hänen täytyi purra hammasta, kun hän nousi ja lähti eteenpäin. Lihakset tuntuivat tuskallisen helliltä, ja outo heikkous puristi nälän ja puistattavan kylmyyden kanssa sydäntä — aivan kuin suuri jäinen koura . . . Mutta hän puri uudestaan hammasta . . .

Vilu katosi vähitellen, ja kun hän alkoi ajatella asemaansa, tunsikin hän mielensä keventyvän. Ensimmäinenkin huomasi hän, ettei hänen pettymykseensä ollut vakavaa aihetta. Pitikö hänen ensimmäisenä päivänä onnistua siinä, missä monet olivat epäonnistuneet kerta toisensa jälkeen, pääsemättä kertaakaan niin lähelle kuin hän tänään — ja tällaisella kelillä! Hän saisi ennemmin olla iloinen ja ylpeä saavutuksestaan. Ja koska hän tänään oli saavuttamaisillaan suden, niin . . . miksei hän yhtä hyvin saavuttaisi huomenna, ylihuomenna — ja onnistuisi . . .

Tuntikautta myöhemmin saapuivat toisetkin paikalle. He olivat jäljistä nähneet kaikki, ja Väänänen oli metsässä ollut valmis lyömään vetoa vaikka taivasosuudestaan, että susi oli heidän. Mutta nyt hän ei keksinyt sanoja soimatakseen tuota „vanhaa, kavalaan ryökälettä“, joka julkesi vieläkin pettää noin hävyttömällä tavalla hänen hyvät toiveensa, vetää heitä kaikkia nenästä . . . Mutta lopuksi hän heristi nyrkkiään näkymättömälle „petkuttajalle“ ja huudahti vahingoniloisesti:

— Et sinä kauaa jatka kolttosiasi, vanha poro-
varas . . .! Nyt olet kohdannut voittajasi . . .!

Sitten lisäsi hän hartaalla vakaumuksella:

— Ei tuollaisessa kyydissä kestä sudet eikä ihmiset . . .

Ja kun hän sitten näki ihailemansa sudenajajan ilmestyvän suon hämärästä huurteisena, hiekeä

höyryten, alkoi hän tulisella kiireellä laatia rakovalkeaa.

Eero ja hänen kaupunkilaistoverinsa hätkähitivät hiukan kuullessaan, että täytyy jäädä yöksi metsään. Muuta mahdollisuutta ei kuitenkaan ollut, lähimpään ihmisasuntoon oli kuudetta penikulmaa. Ei auttanut ajatellakaan lähteä sellaiselle matkalle näin väsyneinä.

Mutta kun he tuntia myöhemmin loikoilivat pehmeillä kuusenhavuvuoteillaan suloisesti lämmittävän rakovalkean ääressä, tunsi Eero olonsa niin miellyttäväksi, ettei hän olisi tahtonut vaihtaa paikkaa hienoimpaankaan hotellihuoneeseen. Väänänen oli laittanut niin paksun havusuojuksen, ettei kiukkuisinkaan kylmänhenki päässyt jäähdyttämään selkäpuolta . . .

Väänänen kertoi niitä lukemattomia kolttosia ja konnantöitä, joita „se vanha ryöttä“ oli hänelle ja muille tehnyt, ja lausui ilonsa siitä, että se nyt vihdoinkin saisi palkkansa. Ja sitten hän taas ihmetteli, miten ihminen voi hiihtää niin nopeasti sellaisen matkan — hän väitti sen tekevän vähintään kaksitoista penikulmaa. Hän muutti mällinsä toiseen poskeen, jolloin piipunnsä nuljahti myös vastakkaiselle, ja jatkoi:

— Ei pidä pahaa tykätä . . . mutta minä en uskonut, että eteläpuolen mies kestäisi minun kansani — sillä minä olen lapsesta asti elänyt suksilla . . . Ja nyt minä oikaisin ainakin neljä penikulmaa . . .

Niin, muuten me emme olisi saavuttaneet teitä koko yönä . . .

Nyt vasta Eero huomasi, miten hänelle olisi käynyt, jollei Väänänen olisi osannut oikaista. Hän hiihtelisi tälläkin hetkellä uupuneena pimeässä erämaassa, hänen vaatteensa jäätyisivät, jäsenensä jäykistyisivät, ja lopulta . . .

Silloin hänen mieleensä yht'äkkiä leimahti eräs asia, jota hän ei koskaan ollut oikein ajatellut eikä käsittänyt — *tulen merkitys* . . .

Häntä värisytti ajatellessaan hyytävän kylmää erämaata, joka mustana ja liikkumattomana ympäröi heitä — aivankuin suunnaton susilauma, jota vain tulen valo esti hyökkäämästä. Siinä oli jotakin kamalaa ja suurenmoista, että samalla hetkellä, jona tuo kellertävä hohde sammuisi, hyökkäisi Erämaa heidän kimppuunsa, kietoisi heidät mustaan syliinsä, ja heidän elämänsä liekki sammuisi vähitellen sen kylmässä puristuksessa . . . Parhaimmankaan aseet, maailman mahtavimmat itsevaltiaat eivät voisi heitä pelastaa, jumalakin olisi täällä voimaton — vain tuli, tuli yksin saattoi heitä suojella . . .

Yht'äkkiä kajahti synkeässä, äänettömässä avaruudessa pitkäveteinen ulvonta, jossa kuvastui sekaisin villiä vihaa, surua ja kauhua: nälän, pimeyden ja kylmyyden kauhua . . . Nuoren metsästäjän mielessä välähti kaukaisen salaman lailla tunne, että juuri *tulen* avulla on ihminen päässyt eläi-

mellisyyden erämaasta — että *ihminen* syntyi vasta silloin, kun ensimmäinen nuotio leimahti liekkiin maailman kevään kaukaisessa hämärydessä... Hän tunsi ihmettelyä ja huimausta kuvitellessaan, miten avuton ihminen olisi ollut ilman tulta — ja mikä ihminen olisi ilman sitä. Tuo jokapäiväinen lempeä tuli oli vaikuttanut ihmiskunnan kehitykseen enemmän kuin koskaan voidaan käsittää, miljoonien ihmisten elämä riippui vieläkin tulesta — ja hänkin huomasi sen nyt vasta.

Hän ei puhunut siitä mitään. — He kuuntelivat kaikki tuota kaameata Erämaan laulua, joka toistui säännöllisten väliaikojen jälkeen yhä vihlovampana, valittavampana...

Väänänen nousi ja lapioi suksellaan vielä paksun lumivallin havusuojuksen taakse. Ja hetken kuluttua nukkuivat he rinnakkain rakovalkean suloisessa, kellertävässä hohteessa...

Jo pimeässä heräsivät metsästäjät havuvuoteillaan ja lähtivät sinne, missä Eero oli jäljet jättänyt. Parisen kilometriä hiihdettyään saapuivat he paikalle, missä susi oli maannut, ja huomasivat ilokseen, että se oli lähtenyt heti täyttä laukkaa: siis heidän tulonsa kuullessaan. Se oli siis uupunut eilen niin perin pohjin, ettei jaksanut etsiä ruokaakaan — mikä lisäsi yhä enemmän mahdollisuuksia.

Puolipäivään asti jatkoi susi levähtämättä samaa vauhtia soita pitkin — ikäänkuin tahtoen viimeinkin jättää ahdistajat niin kauas kintereiltään, etteivät saavuta. Lopulta se kuitenkin oli syönyt ja asettui makuulle erääseen tihään suosaarekkeeseen. Toisten väijyessä lähti Väänäs-Heikki taas hätyyttämään. Mutta nyt hän oli varuillaan, ja kun hän pensaan lävitse näki vanhan ovelan vastustajansa ilmaa nuuskien lähenevän, lennätti hän silmänräpäyksessä kuulun sen keuhkojen lävitse. Ja sitten kajahti metsässä ilosta väräjävä huuto:

— *Jo tuli vilja . . .!*

Ja toisten saavuttua toisteli vanha erämies samoja sanoja kuin huumaantuneena, hyväillen kaatuneen tuuheata turkkia — ikäänkuin osoittaakseen, että vihdoinkin on täysin tyytyväinen monivuotiseen „pettäjänsä“ ja ettei tahdo kantaa kauana toisen entisten konnankujeiden vuoksi . . .

Eero olisi mielellään suonut itselleen ampumisen kunnian, mutta nähdessään tuon liikuttavan kohtauksen, käsitti hän, että olisi ollut synti, jos joku vieras olisi sekaantunut näiden vanhain kiistakumppanien sydämelliseen sovinnontekoon . . .

Päätelkää arvosteluista.

Kun kaipaatte matkoilla tai muina vapaahetkinänne henkistä virkistystä — ostakaa silloin hyvä, raikashenkinen, tenhoava kirja. Sellaisen kirjan saatte, kun ostaessanne valitsette Rautatiekirjakaupan- asemakioskista tai junamyymijiltä tai mistä kirjakaupasta tahansa „Hyvää ajanvietettä“-sarjan teoksia. Tästä sarjasta on, kuten tunnettua, sanottu, että se on „*todellakin hyvää ajanvietettä*“, ja myös, että „Hyvää ajanvietettä“ on vaatimaton nimi, sillä sarja on „*hyvää kirjallisuutta kansalle*“.

Päätelkää arvosteluista!

„Heinolan Sanomat“ (1. 4. 25.) kirjoittaa sarjan ensimmäisistä numeroista m.m. seuraavasti:

„Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta on alkanut julkaista halpahintaista matka- ja ajanvietelukemistoa yhteisnimellä „Hyvää ajanvietettä“. Viime joulukuksi ilmestyi sarjassa neljä ensimmäistä numeroa, nimittäin seuraavat maailmankuulun amerikkalaisen Jack Londonin seikkailukirjat:

1. *Meidän Herramme pettää*. Kertomuksia valtameren kyntäjistä.

2. *Pohjolan harharetkeläisiä*. Suuria seikkailuja Pohjan perillä.

3. *Vastustamaton valkoinen mies*. Kertomuksia Etelämeren saarilta.

4. *Väkevän voima*. Yhteiskuntataistelu-kertomuksia.

Kuhunkin kokoelmaan on valikoitu vain aihepiiriltään yhtenäisiä kertomuksia, eikä mitään umpimähkäistä sekalaista. *Vähävarainenkin kirjallisuuden ystävä saa kirjastoonsa Londonin hyvin edustetuksi hankkimalla kysymyksessä olevat kokoelmat, ja halvalla, kukin numero kun maksaa vain 7 mk*

Ulkoasultaan kirjat ovat siistejä ja *kokonsa puolesta mitä käytännöllisimpiä*, pitipä niitä sitten taskussaan tai kirjahyllyllä.

Sarjassa julkaistaan vain hyvää, ensiluokkaista kirjallisuutta, ei mitään toisarvoista tai edes keskinkertaista. Niinpä siinä ilmestyy Anatole Francen, H. Rider Haggardin ja Rudyard Kiplingin teoksia huoliteltuina suomennoksina. Siis kauttaaltaan aivan toisenlaisia nimiä kuin joissakin tähtisarjoissa tai helmisikermissä, joiden vetonumeroina ovat H. Courths-Mahlerin, Anna Baadsgaardin ja Ethel M. Dellin y.m. romaanikäsitöiden *kallishintaiset mitättömyydet*'.

Kehoitamme siis kirjallisuuden ystäviä pitämään Kansanvallan hyvän yrityksen mielessään ja sitä ostoillaan tukemaan."

*

„Hyvää ajanvietettä“ sarjassa on edelläolevan arvostelun julkaisemisen jälkeen ilmestynyt neljä uutta numeroa, joita kirjallisuusarvostelu on kauttaaltaan mitä parhaiten suositellut:

5. *H. Rider Haggard: Musta ja valkoinen sydän.* — Seikkailu- ja rakkausromaani Etelä-Afrikasta. Hinta 6 mk.

6. *Gustaf Janson: Kuolleen kansan päällikkö.* — Kuvas Etelämereltä. Kuvaelma luonnonkansojen tragediata. Hinta 6 mk.

7. *Jack London: Erään kultalöydön salaisuus.* — Kuvauksia Pohjolasta. Hinta 6 mk.

8. *Rudyard Kipling. Vilhelm Valloittaja.* — Suuria kertomuksia Intian ihmemaasta. Hinta 8 mk.

Päätelkää arvosteluista! Seuraavassa eräitä:

„Kansan Lehti“ kirjoittaa 7. 5. 25 *Haggardin* kirjasta m.m.:

„Kirjallisuudessa on yleensä esiintynyt se ajatussuunta, että mustia ja muita ei-valkoihoisia on käsiteltävä kuin viekkaita, verenhimoisia petoja. Haggardin teos *„Musta ja valkoinen sydän“* muodostaa poikkeuksen, sillä siinä jää valkoisen rodun edustaja auttamattomasti heittiöksi mustan rinnalla. Ja varsinkin vakuuttavasti se osoitetaan, vaikkei kirjassa havaitsekaan mitään agitatorisia tarkoituksia. *Kaikki käy moitteettoman taiteellisessa muodossa. Tapahtumat luistavat luontevasti ja jännittävästi. Teoksessa on myös romanttisuutta ja eksoottista mystillisyyttä, ja siihen sisältyy kaunis lemmenarina.*“

Jansonin kirjasta sama lehti lausuu m.m.:

„*Kertomus on tärisyttävän eloisa ja vaikuttava voimas-*

saan ja epäilemättä myöskin kaunistelemattomassa totuudessaan. Harvoin lienee luonnonkansojen puolesta kirjoitettu näin leimuavaa heidän tuhoojiinsa kohdistettua syytöskirjaa. Ken lukee tämän kirjan, ei sitä unohtane.“

„Eteenpäin“ (16. 4. 25) kirjoittaa „Erään kulturalöydön saalaisuutta“ käsitellessään m.m.:

„Liikutaan eristetyssä lumen ja jään maassa, jossa vallitsevat karkeat tavat, mutta lujat käsitteet miehuudesta ja kunnonsta . . . Tämä novellikokoelma paljastaa runsaasti kauniita tunteita ja terveitä luonteita. Sen sivuilta henkii raikas, puhdas tuuli. Siinä sydän ohjaa kynää ja mielikuvitus värittää sen piirroksia.“ — Ja arvostelija lisää loppusanoiksi koko „Hyvää ajanvietettä“-sarjasta: „Suosittelemme Kansanvallan halpahintaista kirjasarjaa, asettaen sen monien tyhjen ajanvietekirjojen edelle.“

Kiplingin „Vilhelm Valloittajasta“ lausuu „S. Sosialidemokraatin“ kirjallisuusarvostelija E. I. m.m. seuraavaa:

„Vilhelm Valloittaja“ on „Hyvää ajanvietettä“-sarjan kahdeksas kirja. On tietenkin vaikea sanoa, mikä kyseessä olevan sarjan kirjoista on paras. Mutta näyttää siltä, kuin sarja vain paranemistaan paranisi — ja se on paljon sanottu, jos ottaa huomioon sen, että alun muodostivat Jack Londonin parhaat kertomukset. Viimeksi ilmestynyt kirja on siksi hyvä, että se puhuu itse puolestaan. Toivottavasti se saa tilaisuuden puhua tuhansille lukijoille.“

*

Päätelkää arvosteluista, mitä kirjoja ostatte itsellenne ja läheisillenne henkiseksi virkistykseksi! Muistakaa, että hyvä kirja ei vanhene, vaan päinvastoin „nuortuu“ aikaa myöten: sitä voi lukea vuosien kuluessa yhä uudestaan, ja se tenhoaa Teitä aina yhä uudelleen!

Samanaikaisesti kuin tämä Konrad Lehtimäen kirja, ilmestyy „Hyvää ajanvietettä“-sarjassa neljä erinomaista uutuutta:

9. Jack London: Sydänten ja Etelämeren vaahtopäitä. Eteviä, mielenkiintoisia kuvauksia Hawaijilta. Hinta 6 mk.

10. W. Somerset Maugham: Onnen arvoituksia. Hieno, satiiria henkivä lemmentarina Chicagosta ja Tahitilta. Hinta 6 mk.

11. Jack London: Ottelukehässä. Nyrkkeily- ja köyhälistökuvauksia. Hinta 6 mk.

12. Gustaf Jansson: Puolikuun sankareita. Tenhoava, voimakas kuvaus vuoden 1897 turkkilais-kreikkalaisesta sodasta. Hinta 6 mk.

Hauska ja jännittävä kirja:

MARK TWAIN:

JENKKI KUNINGAS ARTHURIN HOVISSA

„Jenkki kuningas Arthurin hovissa“ on hauskimpia kirjoja, mitä milloinkaan olen lukenut. (Runoilija Diktonius „Arbetarbladetissa“).

Mark Twain on verraton humoristi, se täytyy jälleen myöntää tämänkin teoksen yhteydessä. (A. E. A. „Kalevassa“).

„Jenkki“ on Mark Twainin säkenöivän älyn parhaimpia ilmaisuja. (E. I. „S. Sosialidemokratissa“).
Mainio romaani. („U. Suomen“ Asser).

348 tavallista isompaa sivua. Nid. 30 mk., hienosti sid. 45 mk.
Saatavana rautateillä kautta maan ja kaikista kirjakaupoista.

Hinta 20 mk.

Suom. kannok. 1.

Lehtimäki

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1714

